

Bryssel den 10.11.2015
COM(2015) 611 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

EU:s utvidgningsstrategi

{SWD(2015) 210 final}
{SWD(2015) 211 final}
{SWD(2015) 212 final}
{SWD(2015) 213 final}
{SWD(2015) 214 final}
{SWD(2015) 215 final}
{SWD(2015) 216 final}

I. UTVIDGNINGSAGENDAN – RESULTAT OCH UTMANINGAR

Detta meddelande innehåller en strategi på medellång sikt för EU:s utvidgningspolitik för kommissionens mandatperiod. Meddelandet ger tydliga riktlinjer och fastställer den ram och de verktyg som ska hjälpa de berörda länderna att ta itu med de viktigaste frågorna och kraven i anslutningsprocessen. Meddelandet innebär en klar möjlighet för de länder som bli medlemmar i EU att både göra betydande framsteg på sin respektive väg till EU under den kommande perioden och dra nytta av en närmare integration redan före anslutningen.

EU:s utvidgningspolitik är en investering i fred, säkerhet och stabilitet i Europa. Den innebär ökade ekonomiska och handelsrelaterade möjligheter till ömsesidig nytta för både EU och de stater som vill bli medlemmar i EU. Utsikterna till ett EU-medlemskap har en kraftfull omvälvande inverkan på de berörda länderna, och medför positiva demokratiska, politiska, ekonomiska och samhälleliga förändringar.

De senaste utvidgningarna till Öst- och Centraleuropa har skapat många nya möjligheter för EU-medborgare, företag, investerare, konsumenter och studerande från både de nya och de etablerade medlemsstaterna. Handeln och investeringarna har ökat. EU:s inre marknad är den största marknaden i världen med 500 miljoner människor och genererar 23 % av världens BNP.

Utvidgningen är en sträng men rättvis process som bygger på fastställda kriterier och tidigare erfarenheter. Att se till att framtida medlemsstater är väl förberedda är avgörande för att utvidgningspolitiken ska vara trovärdig, och för att få allmänhetens stöd i både de nuvarande och de framtida medlemsstaterna. Varje land bedöms utifrån sina egna meriter i syfte att skapa incitament för länderna att genomföra långtgående reformer.

Den nuvarande utvidgningsagendan omfattar länderna på västra Balkan och Turkiet¹. Anslutningsförhandlingar har förts med Turkiet sedan 2005, men de framskrider i mycket långsam takt. Anslutningsförhandlingar med Montenegro har pågått sedan 2012 och med Serbien sedan 2014. Anslutningsprocessen med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, som varit kandidatland sedan 2005, befinner sig i ett dödsläge. Albanien beviljades kandidatstatus 2014 och arbetar på ett antal centrala prioriteringar innan kommissionen kan rekommendera att anslutningsförhandlingar inleds. Stabiliserings- och associeringsavtalet med Bosnien och Hercegovina trädde i kraft i juni. Ett stabiliserings- och associeringsavtal med Kosovo* undertecknades i oktober.

Även om många länder har gjort betydande framsteg på många områden under det senaste året står de inför sådana utmaningar att inget av dem kommer att vara redo för anslutning till EU under den nuvarande kommissionens mandatperiod, som löper ut i slutet av 2019. Alla länder står inför stora utmaningar när det gäller rättsstatsprincipen. Rättsväsendena är inte tillräckligt oberoende, effektiva eller ansvariga. Det krävs fortfarande seriösa ansträngningar för att bekämpa organiserad brottslighet och korruption.

Även om grundläggande rättigheter i hög grad regleras i lag kvarstår brister i praktiken. Att säkerställa yttrandefriheten är en särskild utmaning, och utvecklingen går i negativ riktning i ett antal länder. Reformen av den offentliga förvaltningen måste fortsätta med kraft för att trygga nödvändig administrativ kapacitet och åtgärda de höga nivåerna av politisering och bristen på insyn. Man måste också se till att de demokratiska institutionerna fungerar. När det

¹ Efter ett beslut av Islands regering har Island dragit sig ur anslutningsförhandlingarna.

* Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99 och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

gäller övergången till demokrati måste de nationella parlamenten stå i centrum för reformprocessen i varje enskilt utvidgningsland för att sörja för demokratisk ansvarighet och delaktighet, en förutsättning inte minst för en lyckad reformprocess. Det behövs ett ännu närmare samarbete med lokala aktörer i det civila samhället för att förankra reformerna på alla nivåer i samhället.

Västra Balkan och Turkiet har drabbats hårt av flyktingkrisen. Konflikter som inbördeskrigen i Syrien och Irak har lett till väsentligt ökade flyktingströmmar genom Turkiet och Västra Balkan. Turkiet ger betydande stöd till mer än 2 miljoner syriska flyktingar på sitt territorium. I Västra Balkan har framför allt f.d. jugoslaviska republiken Makedonien och Serbien hanterat en tillströmning av mer än 200 000 tredjelandsmedborgare som har passerat genom deras länder sedan början av året.

Det krävs omgående utökat samarbete i regionen som helhet för att bemöta detta fenomen i syfte att identifiera personer i behov av skydd, tillhandahålla bistånd, säkra EU:s yttre gränser och upplösa kriminella nätverk som ägnar sig åt människosmuggling. EU ger betydande stöd för detta ändamål. Kommissionen har dessutom föreslagit att EU:s förteckning över säkra ursprungsländer ska omfatta alla utvidgningsländer. I oktober välkomnade Europeiska rådet EU:s och Turkiets gemensamma handlingsplan för flyktingar och migrationshantering som utgör en del av en omfattande samarbetsagenda som bygger på delat ansvar, ömsesidiga åtaganden och resultat. Insatser för att möta den pågående flyktingkrisen diskuterades vid högnivåkonferensen om östra Medelhavs- och västra Balkanrutten som hölls i Luxemburg den 8 oktober och vid ett möte den 25 oktober om västra Balkanrutten då ledare från Albanien, Bulgarien, Grekland, Kroatien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Rumänien, Serbien, Slovenien, Tyskland, Ungern och Österrike enades om en handlingsplan i 17 punkter.

De flesta länder står också inför stora utmaningar när det gäller ekonomisk styrning och konkurrenskraft och dras med låga investeringsnivåer och hög arbetslöshet. Inkomsterna är mycket låga jämfört med dem i EU och utvecklingen mot konvergens med EU går också mycket långsamt. Med undantag för Turkiet är de flesta av dessa ekonomier små och har begränsad export. Ekonomiska reformer är avgörande för att skapa arbetstillfällen och tillväxt och öka investerarnas intresse. Detta meddelande lägger särskild tonvikt vid regionalt samarbete och stärkt regional ekonomisk utveckling och konnektivitet. Viktiga framsteg har gjorts i detta sammanhang, framför allt genom Berlinprocessen och i konstellationen ”Western Balkans Six”, som samlar stats- och regeringschefer i regionen och stärker ländernas egenansvar i det regionala samarbetet.

Det faktum att utmaningarna för utvidgningsländerna är av mer långsiktig natur understryker behovet av att bekräfta ett starkt fokus på principen om ”det grundläggande först” i anslutningsprocessen. Det går visserligen framåt, särskilt med att införa lagstiftning och inrätta nödvändiga administrativa strukturer, men i allmänhet brister det mycket ofta i den praktiska tillämpningen. Kommissionen kommer att fortsätta att inrikta sina ansträngningar på att se till att länderna prioriterar reformer på nyckelområden som rättsstatsprincipen, vilket inbegriper reformer av rättsväsendet och bekämpning av organiserad brottslighet och korruption, grundläggande rättigheter, vilket inbegriper yttrandefrihet och bekämpning av diskriminering, framför allt av hbtqi-personer och romer, samt fungerande demokratiska institutioner, vilket inbegriper reformer av den offentliga förvaltningen. Kommissionen kommer också att fortsätta att främja ekonomisk utveckling och stärkt konkurrenskraft. Detta fokus på grundförutsättningar med koppling till EU:s grundläggande värden kommer att utgöra ryggraden i den nuvarande kommissionens utvidgningspolitik.

Utvidgningen måste ses som en process som stöder reformer och de grundläggande förändringar som krävs för att uppfylla de skyldigheter som följer av ett EU-medlemskap. Sådana förändringar kommer oundvikligen att ta tid. Detta gör det desto viktigare att otvetydigt bekräfta det europeiska perspektivet för utvidgningsländerna. Om möjligheterna till

framsteg på vägen till EU upplevs som faktiska och trovärdiga blir risken för att länder ska vända sig bort från EU mindre, liksom risken för besvikelse över processen eller till och med misslyckande eller bakslag när det gäller reformer. Utvidgningen kan vara till gagn för EU och för partnerländerna bara om reformerna är genuina och hållbara. Genom denna process kommer länderna att bli helt redo att ansluta sig till EU och kunna dra nytta av fördelarna och fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap.

Kommissionen har i år infört en skärpt metod för sina bedömningar i årsrapporterna. Utöver rapporteringen om framsteg läggs mycket större tonvikt vid det aktuella läget i länderna och i vilken mån de är redo att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap. Samtidigt ger rapporterna ännu tydligare riktlinjer för vad länderna förväntas göra på både kort och lång sikt. Harmoniserade bedömningsskalor används för att bedöma både läget i länderna och hur stora framsteg som gjorts och på så sätt öka jämförbarheten mellan länderna. Det nya rapporteringssättet leder till större insyn i anslutningsprocessen. Detta bör göra det lättare för alla berörda parter att granska reformerna. Det nya tillvägagångssättet har framför allt använts på ett antal pilotområden som har direkt koppling till de grundläggande reformer som krävs på vägen mot EU. För närmare upplysningar se bilaga 2.

Det civila samhällets organisationer behöver få en viktigare roll och ett mycket mer stödjande och gynnsamt klimat som främjar deras utveckling i utvidgningsländerna. Detta är en förutsättning för ökad politisk ansvarsskyldighet och för en djupare förståelse för anslutningsrelaterade reformer. Att allmänheten inser vilka fördelar som EU redan har fört med sig och kan föra med sig till regionen är avgörande för att uppmuntra politiska ledare att med kraft fortsätta de reformer som krävs. Effektiv kommunikation om hur utvidgningsprocessen fungerar och hur den inverkar på människors liv är avgörande för att få allmänhetens stöd. För detta krävs gemensamma ansträngningar från EU och dess medlemsstater och från regeringarna och det civila samhället i utvidgningsländerna.

För länderna på västra Balkan utgör de klara utsikterna till EU-medlemskap en viktig stabiliserande faktor. Genom utsikterna till medlemskap stöds länderna i sina framsteg med att uppfylla de nödvändiga villkoren, däribland villkoren inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen. Goda grannförbindelser och ett inkluderande regionalt samarbete är av största vikt. Engagemanget, både bilateralt och regionalt, är också det största hittills. Samtidigt behövs kontinuerliga ansträngningar för att lösa bilaterala tvister mellan utvidgningsländerna och med medlemsstaterna, i tillämpliga fall under FN:s överinseende. Detta bör bidra till att man kommer tillrätta med arvet från det förflutna, särskilt i västra Balkan, där sårn från konflikterna under senare tid trots stora framsteg fortfarande behöver tid för att läka helt. Att stödja stabilitet och välstånd på västra Balkan är en investering inte bara för regionens framtid utan även i EU:s eget intresse.

I fråga om Turkiet innebär de uppmuntrande positiva framstegen när det gäller samtalen om en uppgörelse om Cypern en viktig möjlighet till ökat engagemang över hela linjen, även i anslutningsförhandlingarna.

I syfte att stödja reformansträngningarna i alla utvidgningsländer avser kommissionen att utnyttja befintliga mekanismer och forum maximalt, t.ex. strukturerna i associeringsavtal/stabiliserings- och associeringsavtal, anslutningsförhandlingar eller landsspecifika initiativ under kommissionens ledning som t.ex. högnivådialoger. Kommissionen kommer också i fortsättningen att sörja för ett på lämpligt sätt riktat ekonomiskt stöd inom ramen för instrumentet för stöd inför anslutningen (IPA II). Genom IPA II tillhandahåller EU 11,7 miljarder euro för perioden 2014–2020 till stöd för utvidgningsländerna i deras förberedelser inför anslutningen och till regionalt och gränsöverskridande samarbete. IPA-stödet kommer också att finansiera åtgärder för att främja ekonomisk utveckling och tillväxt och bistå länderna att hantera effekterna av den nuvarande flyktingkrisen. En översikt över den EU-finansiering som tillhandahållits för Västra Balkan

och Turkiet 2007–2014 för att stödja utvidgningsstrategin, och de resultat och effekter som uppnåtts, finns tillgänglig på Europeiska kommissionens webbplats.

II. FORTSATT FOKUS PÅ GRUNDFÖRUTSÄTTNINGARNA

Fokus för utvidgningspolitiken blir även i fortsättningen principen om ”det grundläggande först”. Centrala frågor som rör rättsstatsprincipen, grundläggande rättigheter, förstärkning av de demokratiska institutionerna, inbegripet reformer av den offentliga förvaltningen, samt ekonomisk utveckling och konkurrenskraft förblir viktiga prioriteringar i utvidgningsprocessen. Dessa frågor återspeglar den vikt som EU fäster vid sina grundläggande värden och allmänna politiska prioriteringar.

De politiska, ekonomiska och institutionella grundförutsättningarna är både sinsemellan oskiljbara och ömsesidigt förstärkande. Rättsstatsprincipen och ekonomisk utveckling kan ses som två sidor av samma mynt. Genom att stärka rättsstatsprincipen ökas rättssäkerheten, investeringar uppmuntras och skyddas och stödet till ekonomisk utveckling och konkurrenskraft får ett betydande bidrag. Omvänt kan ekonomiska reformer och integration stabilisera länder på längre sikt. Det är absolut nödvändigt att utvidgningsprocessen underlättar dessa synergier för att ge bättre skjuts åt ekonomiska reformer, så att de länder som vill bli medlemmar i EU är fungerande marknadsekonomier med en stark rättsstat innan de ansluter sig, och på så sätt bidrar till att unionen som helhet fungerar väl.

Att ta itu med grundförutsättningarna på lämpligt sätt är centralt för att uppfylla Köpenhamns- och Madridkriterierna för medlemskap². Det kommer också att bidra till att både de framtida och nuvarande medlemsstaterna kan dra full nytta av en framtida utvidgning av EU.

Fokuseringen på grundförutsättningarna återspeglas i de specifika områden som omfattas av den skärpta rapporteringen i landsrapporterna. Närmare information om dessa områden (rättsväsendet, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, yttrandefrihet, ekonomiska kriterier, reformer av den offentliga förvaltningen, offentlig upphandling, statistik och finansiell kontroll) finns i bilagan.

a) Rättsstatsprincipen

Rättsstatsprincipen är ett grundläggande värde som EU bygger på och utgör kärnan i anslutningsprocessen. Länder som vill bli medlemmar i EU måste i ett tidigt skede inrätta de centrala institutioner som krävs för att garantera rättsstatsprincipen och se till att de fungerar väl. Rättsstatsprincipen är inte bara en grundläggande demokratisk princip, den är också avgörande för ett stabilt företagsklimat genom att den garanterar rättssäkerhet för ekonomiska aktörer, stöder konsumenter och stimulerar investeringar, arbetstillfällen och tillväxt.

Att stärka rättsstatsprincipen är fortfarande en central utmaning för de flesta länder som deltar i utvidgningsprocessen, i synnerhet när det gäller att förbättra rättsväsendets funktion och oberoende, vilket fortsätter att undergrävas genom fall av selektiv rättvisa och politisk inblandning i de rättsliga myndigheternas arbete. Vissa framsteg i kampen mot den organiserade brottsligheten i form av åtal av enskilda personer har ingen motsvarighet när det gäller att upplösa kriminella nätverk och förverkande av tillgångar. Korruptionen är fortfarande utbredd i alla länder, med fortsatt straffrihet, särskilt för korruption på hög nivå.

² Detta gäller särskilt uppbyggnad av den administrativa kapacitet som krävs för att effektivt genomföra unionens regelverk.

Att åstadkomma ytterligare framsteg på dessa områden kommer att kräva en stark politisk vilja, som leder till konkreta resultat.

Det har skett viss positiv utveckling i fråga om rättsstatsprincipen under det gångna året, främst genom att rättsliga ramar och institutionella strukturer införts. I exempelvis Montenegro har goda framsteg uppnåtts i detta avseende sedan förhandlingarna inleddes. Nu måste tillämpningen säkerställas fullt ut.

Under de senaste tolv månaderna har vi också sett en rad allvarliga hot mot rättsstatsprincipen. I Turkiet har rättsväsendets oberoende undergrävt inte bara genom politisk inblandning i enskilda fall och omplacering av tjänstemän inom rättsväsendet och brottsbekämpande organ, utan också genom att domare grips eller förflyttas på grund av sina avgöranden. Fallet med avlyssning i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien har också avslöjat vanligt förekommande angrepp på rättsstatsprincipen, kränkningar av de grundläggande rättigheterna och svagheter i statens demokratiska funktionssätt. Dessa problem måste åtgärdas snarast. Dessa brister har uppkommit trots att många reformer, bland annat avseende rättsstatsprincipen, har genomförts både i form av lagstiftning och inrättande av relevanta institutionella strukturer. Dessa exempel belyser vikten av att länder i utvidgningsprocessen levererar reformer, inte bara i teorin utan även i praktiken.

Det understryker även vikten av att också i fortsättningen ägna stor uppmärksamhet åt problem med rättsstaten i anslutningsprocessen och, i synnerhet, att genomföra det nya tillvägagångssättet i anslutningsförhandlingarna om kapitel 23 (rättsväsen och grundläggande rättigheter) och kapitel 24 (rättvisa, frihet och säkerhet). Detta tillvägagångssätt, som infördes av kommissionen 2012, prioriterar reformer på rättsstatsområdet och säkerställer att de påbörjas så tidigt som möjligt i anslutningsprocessen. Det ger länderna maximalt med tid att före anslutningen uppnå konkreta resultat som säkerställer att reformerna är hållbara. Länderna måste exempelvis uppnå trovärdiga resultat när det gäller utredningar, åtal och fällande domar i mål rörande organiserad brottslighet och korruption, även på hög nivå, med tillräckliga påföljder och förverkande av tillgångar.

I likhet med ett antal EU-medlemsstater har regionen också drabbats av företeelsen utländska terroriststridande och en tilltagande radikalisering. Hundratals personer har lämnat regionen för att strida i konfliktområden som Syrien och Irak. Det krävs en övergripande strategi med erforderligt politiskt stöd för att på ett effektivt sätt förhindra och motverka radikalisering i nära samarbete med religiösa ledare och samfund, socialarbetare och yrkesgrupper ute på fältet, utbildningssystemet och ungdomsorganisationer. Fall av hatpropaganda måste åtgärdas mer kraftfullt. Det krävs en målmedveten strategi från underrättelsetjänster och brottsbekämpande myndigheter för att störa terroristverksamhet och förhindra terroristers resande och flödet av olagliga vapen. Det är också nödvändigt med en enhetlig rättslig strategi mot de som bryter mot lagen.

b) Grundläggande rättigheter

Grundläggande rättigheter hör till EU:s grundläggande värden och är ett viktigt inslag i anslutningsprocessen. De grundläggande rättigheterna regleras i stor utsträckning i lagstiftningen i utvidgningsländerna, men mer behöver göras för att se till att de respekteras fullt ut i praktiken.

Situationen när det gäller yttrande- och mediefriheten är fortfarande ett särskilt bekymmer. Redan 2014 konstaterades att utvecklingen gick bakåt på detta område. Detta har fortsatt 2015. Det har förekommit otillbörlig politisk inblandning i public serviceföretagens arbete på Västra Balkan och hot mot journalister, och framstegen när det gäller mediernas självreglering har varit begränsade. Yttrandefriheten har ytterligare inskränkts i Turkiet, både genom ändringar i lagstiftningen och rent konkret genom åtal för påstådda förolämpningar av

politiker på hög nivå, däribland presidenten, och höga böter som avskräcker från fri medierapportering. Kommissionen fortsätter att prioritera insatser för yttrande- och mediefrihet i EU-anslutningsprocessen. Den 4 november 2015 arrangerade kommissionen den tredje upplagan av Speak-Up!-konferensen som samlade centrala aktörer från medier, det civila samhället och nationella myndigheter för att bemöta de viktigaste utmaningarna och öka insatserna för att stödja yttrandefriheten i regionen.

Skyddet av minoriteter, i synnerhet romer, måste förbättras. Skyddet av minoriteter, i synnerhet romer, måste förbättras. Romer på Västra Balkan och i Turkiet faller fortsatt offer för rasism, diskriminering och social utestängning. De flesta romer lever i djup fattigdom och saknar tillräcklig tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning, bostäder och sysselsättning.

Diskriminering av och våld mot andra utsatta grupper, t.ex. på grund av sexuell läggning eller könsidentitet, är också ett allvarligt problem. Det behövs nolltolerans för våld, hot och hatpropaganda mot dessa och andra utsatta personer. Det krävs ytterligare insatser för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män, inbegripet bekämpning av våld i hemmet, och för att förbättra barns rättigheter, stödja personer med funktionsnedsättning samt underlätta tillgången till rättslig prövning. Det behövs en kraftfullare institutionell ram till skydd för grundläggande rättigheter, särskilt för att främja ombudsmannens arbete och för att stödja det arbete som utförs av icke-statliga organisationer och människorättsförsvarare.

c) Ekonomisk utveckling och konkurrenskraft

Att bli medlem i EU handlar inte bara om att följa EU:s regler och standarder; det handlar också om att göra ett land ekonomiskt redo för medlemskap så att det kan dra full nytta av EU-anslutningen och samtidigt bidra till tillväxten och välbefindandet i EU:s ekonomi.

Samtliga utvidgningsländer står fortfarande inför stora utmaningar när det gäller ekonomiska reformer, konkurrenskraft, skapande av arbetstillfällen, konsolidering av de offentliga finanserna och tillväxt för alla. Alla utvidgningsländer har visserligen till stor del upprätthållit en övergripande makroekonomisk stabilitet, och en måttlig återhämtning fortsätter, men alla länder på västra Balkan brottas med stora strukturella ekonomiska och sociala utmaningar med hög arbetslöshet och låga inkomster. Infrastrukturen och utbildningssystemen måste förbättras. Det betydande inflödet av penningförsändelser från utlandet i ett antal länder vittnar om bristen på inhemska attraktiva jobb. I Kosovo och i Bosnien och Hercegovina utgör penningförsändelserna mer än 11 % respektive 12,6 % av BNP. Penningförsändelserna uppväger visserligen till viss del det envisa handelsunderskottet och bränsleförbrukningen, men de minskar också motiveringen att arbeta.

Andra nödvändiga förutsättningar för att locka investerare och stimulera ekonomisk tillväxt och sysselsättning är rättssäkerhet, ett fungerande oberoende rättssystem för att upprätthålla de grundläggande rättigheterna, däribland äganderätten, en fungerande offentlig förvaltning och enhetlig tillämpning av reglerna. Brister rörande rättsstatsprincipen, efterlevnaden av konkurrensreglerna och förvaltningen av de offentliga finanserna liksom frekventa ändringar vad gäller tillstånd och skatter ökar risken för korruption, vilket inverkar negativt på investeringsklimatet. Västra Balkan lider av låg industrialisering och låg produktivitet i de befintliga industriföretagen och svagheter när det gäller styrningen inom industrisektorn. Dessa faktorer förklarar varför de utländska investeringarna i Västra Balkan förblir blygsamma; det hämmar den nödvändiga överföringen av bästa praxis och sakkunskap, och därmed en snabbare produktivitetstillväxt.

Den senaste ekonomiska utvecklingen och de senaste ekonomiska beräkningarna omfattar följande:

- ⇒ Makroekonomisk stabilitet har i stort bibehållits i utvidgningsländerna, men konsolideringen av de offentliga finanserna utgör fortfarande en utmaning och höga offentliga skulder är ett problem i ett antal länder.
- ⇒ Tillväxten i kandidatländerna på västra Balkan väntas öka med i genomsnitt 2,5 % under 2015.
- ⇒ Den ökade tillväxten har dock inte lett till fler arbetstillfällen. Arbetslösheten är fortfarande hög, särskilt bland ungdomar och kvinnor, och ligger på i genomsnitt 22 % på västra Balkan. Den är dock mycket högre i Bosnien och Hercegovina, Kosovo och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien. Hög fattigdom utgör fortfarande ett allvarligt problem.
- ⇒ EU är den viktigaste handelspartnern för länderna på västra Balkan, och är mottagare till cirka 60 % av exporten från regionen. EU står också för den avgjort största delen av de utländska direktinvesteringarna.
- ⇒ Under 2014 stabiliserades tillväxten i Turkiet på 2,9 %, vilket var en nedgång från 4,2 % jämfört med det föregående året. För 2015 väntas en något starkare tillväxt. Den turkiska liran har försvagats och underskottet i bytesbalansen minskade från närmare 8 % av BNP 2014 till mindre än 6 % 2015, vilket återspeglar en lägre tillväxt i den inhemska efterfrågan och lägre energipriser. Turkiets makroekonomiska utveckling på senare tid illustrerar både den stora potentialen och de fortsatta obalanserna i landets ekonomi.
- ⇒ EU är fortfarande Turkiets främsta handelspartner, och över 40 % av landets export går till EU. Turkiet har blivit en investeringsbas för europeiska företag och integreras allt mer i EU:s leverans- och tillverkningskedja. Omkring 60 % av de utländska direktinvesteringarna i Turkiet kommer från EU.

Kommissionen ökar sitt stöd till förbättrad ekonomisk styrning och konkurrenskraft i utvidgningsländerna, och bygger härvidlag på erfarenheterna i EU:s medlemsstater från den europeiska planeringsterminen. Detta bör hjälpa utvidgningsländerna att frigöra potentialen för hållbar tillväxt och skapande av arbetstillfällen, att planera strukturreformerna och deras inbördes ordning på ett bättre sätt och, i slutändan, att uppfylla de ekonomiska kriterierna. Detta stöd är särskilt viktigt när det gäller länderna på västra Balkan, eftersom inget av dem ännu betraktas som en fungerande marknadsekonomi.

I början av 2015 lämnade alla utvidgningsländer in ekonomiska reformprogram som behandlade den makroekonomiska och finanspolitiska ramen på medellång sikt och, när det gäller länderna på västra Balkan, strukturreformer. På grundval av kommissionens analys av programmen och kommissionens rekommendationer antog finansministrarna från EU och de berörda länderna vid ett möte i maj 2015 gemensamma rekommendationer om de reformer som krävs för att stödja långsiktig tillväxt och konkurrenskraft. Dessa rekommendationer återspeglas fullt ut i kommissionens årsrapporter som ger ytterligare vägledning om reformprioriteringar. Dessutom riktas IPA-stödet på ett bättre sätt.

Från och med nästa år kommer de ekonomiska reformprogrammen att läggas fram som ett enda integrerat dokument med starkare fokus på sysselsättningsrelaterade och sociala utmaningar. De ekonomiska reformprogrammen kommer att fortsätta att löpa på årsbasis.

Turkiet och EU har ett gemensamt intresse av att främja ekonomiska reformer, utbyta erfarenheter, anpassa sina ståndpunkter i G20 och fördjupa sin ekonomiska integration. Kommissionen har inlett en övergripande konsekvensbedömning som kommer att ligga till grund för ett förhandlingsmandat för modernisering och utvidgning av tullunionen mellan

Turkiet och EU. Syftet är att stärka handelsförbindelserna så att de återspeglar den strategiska betydelsen av förbindelserna mellan EU och Turkiet och vikten av det ekonomiska utbytet mellan dem. En ekonomisk dialog på hög nivå mellan EU och Turkiet kommer att inledas och kompletteras med ett affärsforum för EU och Turkiet, och energidialogen på hög nivå kommer att fortsätta.

Ökad konkurrenskraft och åtgärder som främjar nya arbetstillfällen i regionen bör minska migrationstrycket från utvidgningsländerna på EU. I likhet med tidigare kommer man att ta upp det eventuella behovet av och i så fall typen av övergångsbestämmelser och/eller en skyddsmekanism avseende fri rörlighet för arbetstagare inom ramen för anslutningsförhandlingar med sikte på framtida utvidgning, med beaktande av en kommande konsekvensbedömning.

d) Fungerande demokratiska institutioner och reformer av den offentliga förvaltningen

Man har ännu inte sört för att de centrala institutioner som garanterar demokratin fungerar väl och är stabila. De demokratiska institutionerna är fortfarande instabila i ett antal länder. Det saknas en kompromisskultur och de nationella parlamentens ställning är för svag. Bojkotter av parlamentet förekom under den period som rapporten omfattar i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Albanien och Montenegro. I Kosovo och Montenegro har medlemmar av oppositionen varit inblandade i våldsincidenter mot regeringen. Den parlamentariska kontrollen undergrävs ofta av överdriven användning av brådskande lagstiftningsförfaranden, svaga utskottssystem och utskotts-förfaranden och otillräckliga samråd med berörda parter och sakkunniga.

Även om problemen är färre vad gäller genomförandet av fria och rättvisa val ses dessa ofta som en möjlighet att vinna politisk kontroll över statliga institutioner. Reformen av den offentliga förvaltningen är avgörande i detta avseende, däribland professionalisering och avpolitisering av civilförvaltningen.

Reformen av den offentliga förvaltningen utgör tillsammans med rättsstatsprincipen och ekonomisk styrning en övergripande fråga av grundläggande betydelse för att de politiska och ekonomiska reformerna ska bli framgångsrika och för att lägga grunden för genomförandet av EU:s regler och normer.

En välfungerande offentlig förvaltning är nödvändig för demokratisk styrning och ansvarighet. Kvaliteten på förvaltningen har också direkt inverkan på myndigheternas förmåga att tillhandahålla offentliga tjänster, förebygga och bekämpa korruption och att främja konkurrenskraft och tillväxt. Det är avgörande att införa meritokratiska principer i den offentliga förvaltningen och säkerställa lämpliga administrativa förfaranden. Under det gångna året har det gjorts framsteg i vissa länder men mycket mer behöver göras.

Länderna måste också finna den balans mellan centrala, regionala och lokala myndigheter som bäst bidrar till genomförandet av reformer och tillhandahållandet av tjänster till allmänheten. De regionala och lokala myndigheternas roll i samband med anpassningen till EU och – på ett senare stadium – vid tillämpningen av EU:s bestämmelser, är också viktig.

Allmänheten har inte bara rätt till god förvaltning utan också rätt att delta aktivt i beslutsfattande. Mer behöver göras för att förbättra deltagandedemokratin och utveckla dialogen mellan beslutsfattare och aktörer. Ett civilsamhälle med inflytande är ett viktigt inslag i alla demokratiska system. Det leder till ökad politisk ansvarsskyldighet och social sammanhållning, och främjar en djupare förståelse för och delaktighet i reformer i samband med anslutningen samt blir ett stöd för försoningsprocessen i samhällen som är splittrade på grund av konflikter.

I vissa fall krävs ett gynnsammare klimat med bättre förutsättningar för politisk dialog och framförande av opartiska synpunkter för beslutsprocessen, underbyggda av statistik av hög

kvalitet från oberoende nationella statistikorgan. Det måste garanteras att viktiga organ som ombudsmannen och statliga revisionsorgan är oberoende och effektiva och att deras rekommendationer följs upp på lämpligt sätt.

III. REGIONALT SAMARBETE

a) Agendan för konnektivitet

Konnektivitet står i centrum för kommissionens ansträngningar att främja integrationen mellan de enskilda länderna och mellan dessa länder och EU. Ansträngningarna syftar också till att driva på det europeiska perspektivet för dessa länder. För bättre konnektivitet krävs både investeringar för att förbättra transport- och energinfrastrukturerna och genomförande av ”mjuka” åtgärder för att öppna marknader, undanröja hinder för integration och skapa ett regelverk som medger insyn.

Bättre konnektivitet mellan länderna på västra Balkan och EU är en viktig faktor för tillväxt och sysselsättning, eftersom det stärker ryggraden i ländernas konkurrenskraft. Det kommer att ge tydliga fördelar för allmänheten i de länder som strävar efter medlemskap redan före anslutningen och öppna möjligheter för investerare från EU. Agendan för konnektivitet är nära kopplad till ekonomisk styrning och de ekonomiska reformprogram som utarbetats av utvidgningsländerna. Den kommer dessutom att bidra till att bygga broar i regionen, skapa goda grannförbindelser och främja fred och försoning.

Viktiga framsteg görs inom ramen för Berlinprocessen och konstellationen ”Western Balkans Six”, vilka blir ett stöd för en regional strategi för fastställandet av realistiska prioriteringar för centrala projekt och investeringar för infrastruktur för konnektiviteten och främjar nödvändiga reformer. Stats- och regeringschefer både från regionen och ett antal medlemsstater inventerade i Wien i augusti de framsteg som gjorts och enades om prioriteringarna för den vidare utvecklingen av infrastruktur.

När det gäller **transporter** utgick man vid toppmötet i Wien från överenskommelsen mellan länderna på Balkan från april 2015 om stomnät och från juni 2015 om utbyggnad av de tre befintliga korridorerna för stomnät till Västra Balkan. Länderna fastställde de prioriterade projekt utmed vissa avsnitt av dessa korridorer som ska ha genomförts 2020. För att säkerställa hållbarhet och dessutom uppnå resultat på kort sikt enades länderna om att före nästa toppmöte i Paris sommaren 2016 vidta ett antal mjuka åtgärder såsom anpassning och förenkling av förfaranden vid gränsövergångar, trafiksäkerhet och underhållsprogram. Dessa åtgärder kommer också att få stöd genom att fördraget om en transportgemenskap slutförs vilket kommer att främja integreringen av marknaderna och infrastrukturerna för landtransport samtidigt som fördraget hjälper länderna på västra Balkan att tillämpa EU:s normer på området.

Man valde också ut prioriterade projekt bland de 35 redan godkända projekten av intresse för energigemenskapen, främst projekt för sammanlänkning av el. Dessutom har länderna gått med på att vidta åtgärder för att upprätta en regional elmarknad. Bland de åtgärder som kommer att leda till resultat även på kort sikt ingår säkerställande av full överensstämmelse med de rättsliga kraven enligt fördraget om en energigemenskap, inbegripet när det gäller åtskillnad, tillträde för tredje part och stärkt oberoende för tillsynsmyndigheterna.

Vad gäller klimatförändringarna måste de länder som strävar efter medlemskap genomföra omfattande reformer som överensstämmelse med EU:s ram för klimat- och energipolitiken fram till 2030 och genomföra sina egna internationella klimatåtaganden.

De fastställda investeringsprojekten kommer att kräva betydande finansiering och medfinansiering, bland annat genom investeringsramen för västra Balkan, till stöd för investeringar som ökar sysselsättningen och tillväxten och främjar konnektivitet i regionen. Samordningen med internationella finansinstitut håller på att stärkas. Länderna på västra Balkan har inrättat kommittéer för nationella investeringar som har utarbetat utkast till system med en enda projektplaneringsprocess som med nödvändighet måste utgöra trovärdiga planerings- och prioriteringsmekanismer och säkerställa att länderna har de budgetmedel och det finanspolitiska utrymme som krävs för att ta upp den lånefinansiering som krävs för att alla projekt ska genomföras enligt tidsplaneringen.

Ungdoms- och bildningsfrågor är en annan av de viktigaste prioriteringarna. Kommissionen välkomnar överenskommelsen om den positiva agendan för ungdomsfrågor på Västra Balkan, liksom överenskommelsen mellan utbildningsministrarna i plattformen för utbildning på Västra Balkan om elva regionala projekt som syftar till att stödja reformer och öka kapaciteten. Initiativ inom ramen för Erasmus+ program kommer att främjas ytterligare, däribland det s.k. särskilda ungdomsfönstret och entreprenörskap. Kommissionen stöder också regionala samarbetsrådets arbete med länderna om ömsesidigt erkännande av examensbevis, vilket skulle förbättra den regionala rörligheten och göra arbetsmarknaderna mer effektiva.

Ytterligare **marknadsintegration** är en annan prioritering för regionen. Genom det centraleuropeiska frihandelsavtalet har tullar och kvoter för jordbruks- och industriprodukter avskaffats. Att handeln inom regionen är begränsad är till stor del en följd av icke-konkurrenskraftiga företag. En del länder har identifierat särskilda konkurrensåtgärder i de ekonomiska reformprogram som de lämnade till Europeiska kommissionen i januari 2015. Det kommer också att vara viktigt att hitta den rätta kombinationen av incitament för näringslivet och undvika skadlig skattekonkurrens. Kommissionen kommer att genomföra en jämförande studie om incitament för näringslivet.

När det gäller **IKT och elektronisk kommunikation** bör EU:s digitala inre marknad ses som en modell för utvidgningsländerna för att ge konsumenter och företag bättre tillgång till digitala varor och tjänster, skapa goda förutsättningar och lika spelregler för digitala nätverk och innovativa tjänster så att dessa kan blomstra, och maximera tillväxtpotentialen för den digitala ekonomin. Det regionala samarbetsrådet och länderna har redan genom e-SEE-initiativet inlett det praktiska samarbetet på detta område, bland annat genom att skapa en roamingfri zon på Västra Balkan.

Kommissionen ger sitt fulla stöd till arbetet i den sydösteuropeiska samarbetsprocessen och det regionala samarbetsrådet, inbegripet den regionala 2020-strategin och den vikt som denna lägger vid ekonomiskt samarbete och utveckling i regionen. Kommissionen välkomnar också det intensivare arbetet i Western Balkans Six-initiativet, vilket även har inneburit stöd till fokuseringen på konnektivitet inom ramen för Berlinprocessen.

Kommissionen kommer att fortsätta att stödja arbetet på dessa områden och att tillsammans med länderna på västra Balkan utforska nya samarbetsområden. I detta ingår bland annat EU:s bästa praxis för att fastställa regionala prioriteringar, t.ex. strategi för smart specialisering, vilket kan uppmuntra till fler investeringar i forskning och innovation och yrkesutbildning.

b) Goda grannförbindelser och regionalt samarbete

Goda grannförbindelser och regionalt samarbete är viktiga inslag i stabiliserings- och associeringsprocessen och utvidgningsprocesser, som fortsätter att driva på förändringar och befästa stabilitet i de länder i sydöstra Europa som vill bli medlemmar i EU. Det har

förekommit intensifierade kontakter och samarbete på bilateral och regional nivå, också på känsliga områden som krigsförbrytelser, flyktingars återvändande, organiserad brottslighet och polisiärt samarbete. Dessutom fortsätter de goda grannförbindelserna att stärkas genom olika regionala samarbetsinitiativ. Regionala kontakter på premiärminister- och ministernivå har också blivit allt vanligare. Det är viktigt att dessa initiativ kompletterar varandra och är inkluderande samt sker på regionens egna initiativ och kontrolleras av denna. I augusti undertecknades gränsavtal mellan Montenegro och Bosnien och Hercegovina, och mellan Montenegro och Kosovo. Det regionala arbetet i miljöfrågor bör fortsätta och särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att förhindra översvämningar och åt vatten (gränsöverskridande avrinningsområden), luftföroreningar och naturskydd (gränsöverskridande skyddade områden).

Samtidigt behövs ytterligare insatser för att lösa **bilaterala tvister** mellan utvidgningsländerna och med medlemsstater. Många olösta frågor fortsätter att belasta de bilaterala förbindelserna i regionen, särskilt de som härrör från upplösningen av f.d. Jugoslavien, t.ex. tvister mellan folkgrupper och tvister rörande status, minoriteters situation, ansvarsutkrävande för krigsförbrytelser, fördrivna och saknade personer samt gränsdragningar. Försoning och ansvarsfullt politiskt ledarskap är av största vikt för att främja stabilitet och stödja skapandet av ett gynnsamt klimat för att komma tillrätta med arvet från det förflutna i sydöstra Europa, vilket minimerar risken för att olösta bilaterala frågor utnyttjas för politiska syften eller att nya tvister uppstår. Regionen bör ge ökat stöd till arbetet för att skapa försoning som sker t.ex. genom Recoms initiativ för sanning och försoning.

Bilaterala frågor måste lösas av de berörda parterna så tidigt som möjligt och bör inte bromsa anslutningsprocessen, som ska bygga på de villkor som fastställts. Kommissionen uppmanar parterna att göra sitt yttersta för att lösa tvister i enlighet med fastslagna principer och metoder, bland annat genom att vid behov hänskjuta frågor till internationella domstolen eller något annat befintligt eller för ändamålet inrättat tvistlösningsorgan. Det positiva klimatet kring toppmötet i Wien i augusti, då ledarna för länderna på västra Balkan undertecknade ett avtal där de förband sig att inte hindra varandras framsteg på vägen mot EU-anslutning och att utnyttja internationell tvistlösning om bilaterala frågor inte kan lösas av de berörda parterna, är välkommet och bör utvecklas ytterligare.

Det har skett betydande framsteg i processen för en normalisering av förbindelserna mellan Serbien och Kosovo, med ytterligare banbrytande överenskommelser i augusti. Denna process måste följas upp och alla överenskommelser (däribland Brysselöverenskommelsen³) måste genomföras. EU har integrerat kravet på en normalisering av förbindelserna i ramen för anslutningsförhandlingarna med Serbien och i stabiliserings- och associeringsavtalet med Kosovo. När det gäller f.d. jugoslaviska republiken Makedonien är det av central betydelse att landet upprätthåller goda grannförbindelser och att man utan dröjsmål når en ömsesidigt godtagbar förhandlingslösning i namnfrågan under FN:s överinseende.

Kommissionen kommer att fortsätta att erbjuda politiskt stöd och hjälp till alla berörda länder när det gäller att finna lösningar på bilaterala frågor så tidigt som möjligt och fortsätta att aktivt stödja de ansträngningar att finna lösningar som görs i andra forum.

Kommissionen välkomnar **Turkiets** stöd till återupptagandet av de FN-ledda samtalen om en lösning av konflikten på Cypern. Det är nu viktigt att man gör framsteg i samtalen så snart som möjligt. I enlighet med rådets och kommissionens ståndpunkter, som upprepats under de senaste åren, måste nu Turkiet snarast fullgöra sin skyldighet att till fullo genomföra tilläggsprotokollet och göra framsteg mot en normalisering av förbindelserna med Republiken Cypern. Detta skulle kunna ge ny kraft åt anslutningsprocessen. Kommissionen anmodar också parterna att undvika alla former av hot, källor till konflikter eller handlingar som skulle kunna inverka

³ ”Första avtalet om principerna för en normalisering av förbindelserna”, april 2013.

negativt på de goda grannförbindelserna och en fredlig lösning av tvister. Kommissionen understryker de suveräna rättigheter som EU:s medlemsstater åtnjuter. Till dem hör bland annat rätten att ingå bilaterala avtal samt att utforska och utnyttja sina naturresurser i enlighet med EU:s regelverk och internationell rätt, bland annat FN:s havsrättskonvention.

IV. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

På grundval av ovanstående analys och bedömningarna i sammanfattningarna om länderna i bilagan framför kommissionen följande **slutsatser** och **rekommendationer**:

I

1. EU:s utvidgningspolitik är en investering i **fred, säkerhet och stabilitet** i Europa. Den innebär ökade ekonomiska och handelsrelaterade möjligheter till ömsesidig nytta för både EU och de länder som vill bli medlemmar i EU.
2. Utvidgningsländerna måste uppfylla de fastställda kriterierna för att ansluta sig till EU. En rigorös anslutningsprocess, som bygger på stränga men rättvisa **villkor och principen om egna meriter**, är av avgörande betydelse för utvidgningspolitikens trovärdighet, för att skapa incitament för utvidgningsländerna att genomföra långtgående reformer och för att se till att utvidgningspolitiken åtnjuter EU-medborgarnas stöd.
3. De utmaningar som utvidgningsländerna står inför är sådana att inget av länderna kommer att vara redo för en anslutning till EU under den nuvarande kommissionens mandatperiod. Detta faktum understryker behovet av att bekräfta det starka fokuset på principen om **”det grundläggande först”** i anslutningsprocessen. Denna princip utgör **ryggraden i utvidgningspolitiken** under den nuvarande kommissionen.
4. Kommissionen kommer därför att fortsätta att fokusera på att se till att länderna prioriterar reformer på områdena **rättsstatsprincipen**, vilket inbegriper reformer av rättsväsendet och bekämpande av organiserad brottslighet och korruption, **grundläggande rättigheter**, vilket inbegriper yttrandefrihet och bekämpande av diskriminering, framför allt av hbtqi-personer och romer, samt fungerande demokratiska institutioner, vilket inbegriper **reformer av den offentliga förvaltningen**. Kommissionen kommer också att fortsätta att främja **ekonomisk utveckling** och stärka konkurrenskraften.
5. **Dessa grundförutsättningar är både sinsemellan oskiljbara och ömsesidigt förstärkande.** Genom att stärka rättsstatsprincipen ökas rättssäkerheten, investeringar uppmuntras och skyddas och stödet till ekonomisk utveckling och konkurrenskraft får ett betydande bidrag. Det är absolut nödvändigt att utvidgningsprocessen underlättar dessa synergier, för att ge bättre skjuts åt ekonomiska reformer så att de länder som vill bli medlemmar i EU kan dra nytta av fördelarna med att vara fungerande marknadsekonomier med en stark rättsstat innan de ansluter sig, och på så sätt bidrar till att unionen som helhet fungerar väl.
6. Västra Balkan och Turkiet har drabbats hårt av **flyktingkrisen**, och särskilt Turkiet spelar en avgörande roll när det gäller att tillhandahålla humanitärt stöd till flyktingarna. Det krävs omgående utökat samarbete i regionen som helhet för att bemöta detta fenomen i syfte att identifiera personer i behov av skydd, tillhandahålla bistånd, säkra EU:s yttre gränser och upplösa kriminella nätverk som ägnar sig åt människosmuggling. EU ger betydande stöd för detta ändamål. Kommissionen har dessutom föreslagit att EU:s förteckning över säkra tredjeländer ska omfatta alla utvidgningsländer.

7. Den klara utsikten till EU-medlemskap för Västra Balkan är en viktig stabiliserande faktor i en region där det behövs fortsatta ansträngningar för att komma tillrätta med det historiska arvet och främja försoning. **Goda grannförbindelser och regionalt samarbete** är väsentliga inslag i stabiliserings- och associeringsprocessen, och det har gjorts goda framsteg under det gångna året.
8. Kommissionen ger sitt starka stöd till **agendan för konnektivitet**, som gick starkt framåt vid toppmötet i Wien i augusti. En överenskommelse har nåtts i fråga om stomnätet för transporter och viktiga projekt för transport- och energiinfrastruktur kommer nu att genomföras. Kommissionen kommer att fortsätta att stödja denna process, bland annat med betydande finansiering från instrumentet för stöd inför anslutningen.
9. Detta meddelande innehåller en **övergripande strategi på medellång sikt för EU:s utvidgningspolitik**. Kommissionen kommer att fortsätta att anta årliga meddelanden i syfte att ge en lägesbeskrivning, dra slutsatser och ge rekommendationer om tematiska eller landsspecifika frågor och föreslå de anpassningar som behövs.
10. Kommissionen har på försök infört ett nytt, förstärkt tillvägagångssätt för bedömningarna i de **årliga landsrapporterna** på ett antal viktiga områden för reformer. Utöver rapporteringen om framsteg läggs nu mycket större tonvikt vid ländernas verkliga beredskap att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap och vid att ge länderna tydligare vägledning när det gäller att ta itu med reformer. Detta kommer att öka insynen, underlätta en noggrannare uppföljning av reformprocessen av alla berörda parter, inbegripet det civila samhället, för vilket en mer gynnsam miljö måste skapas. De mer harmoniserade bedömningarna gör det också lättare att jämföra länderna.

II

11. **Montenegro:** Framsteg har gjorts i EU:s anslutningsförhandlingar med Montenegro. Ramen för rättsstatslagstiftningen har förbättrats och nya institutioner håller på att inrättas. Det är nu av största vikt för den övergripande förhandlingsprocessen att hela rättsstatssystemet i Montenegro uppvisar resultat, särskilt i fråga om bekämpning av korruption och organiserad brottslighet. Framstegen – i form av konkreta resultat – med att uppfylla de mellanliggande riktmärkena för de kapitel som rör rättsstatsprincipen, och att rätta till de konstaterade bristerna, kommer att avgöra takten i anslutningsförhandlingarna överlag. Alla politiska partier bör visa ansvar och åter inleda en konstruktiv dialog, med parlamentet som huvudforum för den politiska debatten. Montenegro måste också se till att den nya vallagstiftningen genomförs fullt ut. Montenegro bör minska sin statsskuld och öka konkurrenskraften för industri- och jordbruksprodukter.
12. **Serbien:** Serbien har vidtagit viktiga åtgärder som bör leda till att de första kapitlen i förhandlingarna om EU-anslutning inleds. Landet har slutfört omfattande handlingsplaner på rättsstatsområdet. Det har också ingått ett antal viktiga avtal med Kosovo som utgör en viktig milstolpe i normaliseringsprocessen. Den allmänna förhandlingstakten kommer i synnerhet att bero på de hållbara framstegen inom dessa två områden. Kommissionen ser fram emot öppnandet av de första förhandlingskapitlen vid en mellanstatlig konferens i år. På rättsstatsområdet kommer de centrala frågorna att vara reformen av rättsväsendet och kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Den ekonomiska reformprocessen måste fortsätta med särskild tonvikt på en omstrukturering av statligt ägda företag och allmännyttiga företag. Serbiens alltmer konstruktiva och ledande roll i regionen är avgörande när det gäller att förbättra förbindelserna och stabiliteten i regionen. Serbien har drabbats hårt

av flyktingkrisen och har hanterat ett inflöde av mer än tvåhundra tusen tredjelandsmedborgare som transiterat genom dess territorium sedan början av året.

13. **F.d. jugoslaviska republiken Makedonien** Anslutningsprocessen för f.d. jugoslaviska republiken Makedonien befinner sig fortfarande i ett dödläge. Avslöjandena inom ramen för avlyssningsfallet har bekräftat de allvarliga farhågor som kommissionen och andra tidigare haft när det gäller politisk inblandning i rättsväsendet och medierna, ökad politisering av de statliga institutionerna och genomförandet av val. Samtidigt upprätthåller landet en hög grad av anpassning till regelverket i förhållande till var det befinner sig i anslutningsprocessen. De politiska aktörerna måste nu koncentrera sig helt på att genomföra kommissionens ”brådskande reformprioriteringar” och lösa den politiska krisen. Budgeten bör inriktas mer på tillväxt och sysselsättning, samtidigt som dess övergripande utformning, överskådlighet och genomförande bör förbättras. Det är av största vikt att kraftfulla åtgärder vidtas för att lösa namntvisten. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har drabbats hårt av flyktingkrisen och har hanterat ett inflöde av mer än tvåhundra tusen tredjelandsmedborgare som transiterat genom dess territorium sedan början av året.

Mot bakgrund av de framsteg som hittills gjorts när det gäller att genomföra den politiska överenskommelsen från juni/juli är kommissionen redo att bibehålla sin rekommendation om att öppna anslutningsförhandlingar med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien.

Detta ska dock vara avhängigt av ett fortsatt genomförande av den politiska överenskommelsen från juni/juli och att väsentliga framsteg görs i genomförandet av de brådskande reformprioriteringarna. Denna fråga ska behandlas igen efter valen.

14. **Albanien:** Albanien har gjort stadiga framsteg när det gäller att ta itu med de viktigaste prioriteringarna inför inledandet av anslutningsförhandlingarna, särskilt i fråga om reformen av den offentliga förvaltningen och förberedelserna för en grundlig reform av rättssystemet. Reformpaketet för rättsväsendet måste nu antas och ytterligare framsteg göras i syfte att åstadkomma påtagliga resultat i fråga om förebyggande utredningar, åtal och fällande domar på alla nivåer i kampen på korruption och organiserad brottslighet. Genom att anta lagstiftning om att utesluta brottslingar från parlamentet skulle man stärka medborgarnas förtroende för sina politiska företrädare och de offentliga institutionerna. För att EU-reformprocessen ska vara hållbar måste partierna föra en konstruktiv politisk dialog över partigränserna. Det krävs ytterligare insatser för att fortsätta budgetkonsolideringen, förbättra företagsklimatet och ta itu med den informella ekonomin.

15. **Bosnien och Hercegovina:** Bosnien och Hercegovina är tillbaka på den reformväg som är nödvändig för att gå vidare i EU-integrationsprocessen. Det krävs meningsfulla framsteg i genomförandet av den reformagenda som antogs med politiskt samförstånd i juli för att EU ska beakta en medlemskapsansökan från Bosnien och Hercegovina. De skriftliga åtagandena måste nu omsättas i antagande och genomförande av de nödvändiga reformerna, särskilt på rättsstatsområdet, bland annat i kampen mot korruption och organiserad brottslighet, samt samhällsekonomiska reformer. För att åtgärda den höga arbetslösheten och det låga arbetskraftsdeltagandet bör landet minska stelheterna på arbetsmarknaden, bland annat minska skattekillen. Den strukturerade dialogen om rättsliga frågor bör vara det instrument som används för att åtgärda de återstående bristerna i Bosnien och Hercegovinas rättsväsende. Det kommer också att vara nödvändigt att stärka den offentliga förvaltningen, förbättra samarbetet på alla nivåer och inrätta en effektiv samordningsmekanism om EU-frågor för att landet ska kunna möta de utmaningar som väntar på vägen mot EU-

medlemskap. Anpassningen av stabiliserings- och associeringsavtalet för att ta hänsyn till Kroatiens anslutning till EU måste slutföras snarast.

16. **Kosovo:** Kommissionen välkomnar undertecknandet av stabiliserings- och associeringsavtalet, som ger en övergripande ram för närmare politiska och ekonomiska förbindelser mellan EU och Kosovo. Kosovos beslut att inrätta specialiserade avdelningar för att pröva allvarliga brott som begåtts i samband med konflikten i Kosovo är ett betydande steg framåt. Kosovo har också ingått viktiga avtal med Serbien vilket utgör en viktig milstolpe i normaliseringsprocessen. Kosovo bör bibehålla den positiva dynamiken, bland annat genom att ta itu med det stora antalet utmaningar i samband med kommande reformer, särskilt när det gäller rättsstatsprincipen i kampen mot organiserad brottslighet och korruption. Regeringen och församlingen måste snarast och utan dröjsmål se till att styrelsemedlemmar utses till många oberoende institutioner och tillsynsmyndigheter, på grundval av meriter. Kommissionen välkomnar de framsteg som gjorts i riktning mot att uppfylla kraven i processen för viseringsliberalisering. Kosovo har vidtagit vissa effektiva kortfristiga åtgärder för att begränsa den irreguljära migrationen till EU. Församlingen bör tillåtas hålla en fri och öppen debatt om alla frågor som rör Kosovo, i enlighet med de demokratiska förfarandena. Det är inte acceptabelt att arbetet i församlingen förhindras och att våld används för politiska syften.
17. **Turkiet:** Turkiet är en viktig partner för Europeiska unionen. Under det gångna året har EU och Turkiet fortsatt att stärka samarbetet på viktiga områden av gemensamt intresse. Turkiet brottas med allvarliga problem rörande utrikespolitiken och säkerheten, bland annat det ökande hotet från terrorismen. Turkiet ligger i främsta linjen för den allvarliga flyktingkrisen och tillhandahåller omfattande stöd till över två miljoner syriska flyktingar på sitt territorium. Det är synnerligen viktigt att den politiska dialogen, samarbetet och partnerskapet mellan EU och Turkiet stärks. Europeiska rådet har välkomnat EU:s och Turkiets gemensamma handlingsplan om flyktingar och migrationshantering, som en del av en övergripande samarbetsagenda som bygger på delat ansvar, ömsesidiga åtaganden och resultat. EU och dess medlemsstater har uttryckt sin beredskap att utöka samarbetet med Turkiet och avsevärt öka sitt politiska och ekonomiska engagemang inom de fastställda ramarna. Ett framgångsrikt genomförande av den gemensamma handlingsplanen kommer att bidra till att påskynda genomförandet av färdplanen för viseringsliberalisering gentemot samtliga deltagande medlemsstater och ett fullständigt genomförande av återtagandeavtalet. Framstegen kommer att utvärderas under våren 2016, då kommissionen också kommer att lägga fram den andra rapporten rörande genomförandet av färdplanen för viseringsliberalisering.

Turkiets framsteg med reformer har dock bromsats av återkommande val och politisk konfrontation. Det finns allvarliga brister inom rättsväsendet. Situationen rörande yttrandefriheten och mötesfriheten har fortsatt försämrats. Processen för att nå en lösning på den kurdiska frågan har avstannat. När det gäller anpassningen till EU:s regelverk mer allmänt har Turkiet uppnått en god beredskap på många områden. Turkiet är en fungerande marknadsekonomi med måttlig tillväxt, men måste fortfarande åtgärda de makroekonomiska obalanserna och genomföra ytterligare strukturreformer. EU och Turkiet har intensifierat sitt arbete för att utveckla sina förbindelser inom ekonomi och handel, bland annat genom att anta principerna om modernisering och utvidgning av tullunionen och genom att förbättra den politiska dialogen i energisektorn.

EU är berett att återuppta dialogen med Turkiet om alla aspekter av den gemensamma agendan. Turkiet måste blåsa nytt liv i de reformer som rör rättsstatsprincipen och de

grundläggande rättigheterna. Det är synnerligen viktigt att fredssamtalen återupptas utan dröjsmål. Kommissionen ser fram emot att samarbeta om dessa viktigaste prioriteringar med den nya regeringen efter valet den 1 november.

Europeiska rådet drog också slutsatsen att det måste ingjutas nytt liv i anslutningsprocessen för att framsteg ska kunna nås i förhandlingarna i överensstämmelse med förhandlingsramen och rådets relevanta slutsatser. Kommissionen har föreslagit att kapitel 17 ska öppnas och uppmanar rådet att anordna en regeringskonferens före utgången av 2015. En uppdaterad rapport från genomgången av kapitel 31 lämnades in i december 2013. Kommissionen kommer att granska framstegen i de övriga kapitlen och har för avsikt att lämna in uppdaterade förberedande dokument för kapitlen 15, 23, 24 och 26 senast våren 2016. Diskussioner om alla dessa kapitel kan därefter inledas i rådet, utan att detta påverkar medlemsstaternas ståndpunkter. Särskilt ett återupptagande av förberedelserna för att öppna kapitlen 23 och 24 skulle ge Turkiet en övergripande färdplan för reformer på de viktiga områdena rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter.

I enlighet med rådets och kommissionens ståndpunkter, som upprepats under de senaste åren, måste nu Turkiet snarast fullgöra sin skyldighet att till fullo genomföra tilläggsprotokollet och göra framsteg mot en normalisering av förbindelserna med Republiken Cypern. Kommissionen välkomnar återupptagandet av de FN-ledda samtalen om en lösning av konflikten på Cypern. Det är nu viktigt att man gör framsteg i samtalen så snart som möjligt. Turkiets engagemang och konkreta bidrag för denna övergripande lösning är av avgörande betydelse. EU har förklarat sin beredvillighet att anpassa villkoren för en lösning i enlighet med de principer som ligger till grund för unionen.

V. BILAGOR

1. Sammanfattning av slutsatserna från landsrapporterna
2. Ändringar av de årliga landsrapporterna
3. Viktig statistik

BILAGA 1 – SAMMANFATTNING AV SLUTSATSERNA FRÅN LANDSRAPPORTERNA

Montenegro

Vad gäller de **politiska kriterierna** måste den nya vallagstiftning som antogs 2014 genomföras fullt ut, även i fråga om elektronisk identifiering av väljare. Det har inte skett någon politisk uppföljning av det påstådda missbruket av offentliga medel för partipolitiska syften ("ljudinspelningsaffären").

Vissa oppositionspartier inledde en bojkott av parlamentet i september. En rad protester organiserades också utanför parlamentet. De ledde till slut till en konfrontation mellan polisen och demonstranterna, som gav upphov till personskador och skador på egendom. Det förväntas att allt våld och alla anklagelser om överdriven våldsanvändning vid dessa händelser kommer att utredas i vederbörlig ordning. Samtidigt bör alla politiska partier återuppta en konstruktiv politisk dialog i parlamentet.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller att förbättra samarbetet mellan regeringen och det civila samhällets organisationer, särskilt i fråga om de sistnämndas deltagande i anslutningsprocessen, där det civila samhället har fortsatt att spela en aktiv roll. Det måste skapas gynnsamma förutsättningar för frivilligarbete, medborgerligt engagemang och social företagande.

Montenegro har måttlig beredskap i fråga om reformen av den offentliga förvaltningen. Resultaten är dock ojämna när det gäller att sörja för meritbaserad rekrytering och ta itu med politisering. Detta bör ske på alla nivåer, även för ledande befattningar. När det gäller förvaltningen av de offentliga finanserna måste Montenegro anpassa sina redovisningsstandarder till internationella normer, införa ett kraftfullt regelverk för intern kontroll och förbättra efterlevnaden av lagstiftningen.

Rättssystemet har måttlig beredskap. Viktiga åtgärder har vidtagits för att anpassa den rättsliga ramen till europeiska standarder, genom att öka professionalismen och oberoendet. Tyngdpunkten bör nu ligga på genomförandet. Ingen avsevärd minskning i eftersläpningen av pågående ärenden skedde under 2014. De etiska riktlinjerna för domare och åklagare är anpassade till relevanta europeiska och internationella standarder. En strategi för reform av rättsväsendet (2014–2018) och en åtföljande handlingsplan har upprättats. Nu krävs ett fullständigt genomförande av det nya systemet för rekrytering, bedömning och befordran.

I kampen mot korruption har Montenegro uppnått viss beredskap. Dock är resultaten fortfarande begränsade i fråga om effektiva utredningar, åtal och fällande domar i korruptionsmål, särskilt när det gäller korruption på hög nivå. I kampen mot organiserad brottslighet har landet viss beredskap. Det krävs ytterligare insatser, särskilt för att utreda mer omfattande kriminella nätverk och motverka penningtvätt.

De ytterligare framstegen i anslutningsförhandlingarna i stort kommer också att bero på vilka framsteg som görs i fråga om rättsstatsprincipen. De sistnämnda framstegen kommer också att behöva styrkas och bedömas på grundval av trovärdiga resultat i kampen mot korruption och organiserad brottslighet.

Den rättsliga ramen för skyddet av mänskliga rättigheter är i stort sett i linje med de europeiska normerna, men problem kvarstår med genomförandet. Montenegro har uppnått viss beredskap i fråga om yttrandefrihet. Farhågor kvarstår dock: Attacker mot mediearbetare och egendom har förekommit under rapporteringsperioden, även om de var färre än under tidigare år. Vissa mål som rör våld mot medier har ännu inte klarats upp, däribland det allvarligaste målet, mordet på en chefredaktör 2004. Bristen på stabila yrkesmässiga och etiska normer, i kombination med bristen på effektiv självreglering, främjar inte mediefriheten.

Montenegro har fortsatt att spela en konstruktiv roll i det regionala samarbetet och tagit viktiga steg när det gäller att finna ömsesidigt godtagbara lösningar på bilaterala tvistefrågor med grannländerna, inbegripet undertecknandet av gränsavtal med Bosnien och Hercegovina och Kosovo i augusti.

Vad gäller de **ekonomiska kriterierna** har Montenegro måttlig beredskap när det gäller att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att genomföra budgetkonsolidering och förbättra företagsklimatet. Ekonomin återhämtade sig 2013 efter den dubbla recessionen 2009 och 2012. Efter en viss avmattning under 2014 håller den ekonomiska tillväxten på att ta fart igen, med hjälp av investeringar. Anläggningen av Bar-Boljare-motorvägen, tillsammans med andra investeringar i energi, transporter och turism, främjar visserligen den ekonomiska tillväxten, men kostnaderna för motorvägen hotar den finanspolitiska hållbarheten. Montenegro bör anstränga sig för att minska sin statsskuld. Bankerna brottas med en fortsatt hög nivå av nödlidande lån, problem med skuldindrivning och låg lönsamhet till följd av marknadens ringa storlek, vilket gör det svårt och dyrt att låna. Trots en viss förbättring är resultaten på arbetsmarknaden fortfarande otillfredsställande med en ihållande hög arbetslöshet, för närvarande 18 %.

Montenegro har måttlig beredskap i fråga om att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. När det gäller industri- och jordbruksprodukter lider dock Montenegro fortfarande av dålig konkurrenskraft, och denna bör förbättras. Stora reformer behövs fortfarande för att stärka landets fysiska infrastruktur och humankapital, och för att garantera ett förutsebart och stödjande regelverk.

När det gäller **landets förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** har Montenegro måttlig beredskap vad gäller de flesta kapitlen i regelverket, även om nivån på anpassningen varierar. När det gäller offentlig upphandling har Montenegro måttlig beredskap. Det krävs mer arbete för att förhindra korruption under upphandlingsprocessen. När det gäller finansiell kontroll har Montenegro också måttlig beredskap, men det krävs betydande insatser för att genomföra intern finansiell kontroll i den offentliga sektorn på samtliga nivåer inom den offentliga förvaltningen och i statsägda företag. På statistikområdet har Montenegro uppnått viss beredskap: betydande insatser krävs dock, särskilt för att sörja för att den makroekonomiska statistiken och företagsstatistiken anpassas till EU:s standarder.

Montenegro befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att uppnå beredskap på bland annat miljöområdet och i fråga om klimatförändringen. Anpassningen till regelverket och förstärkningen av den administrativa kapaciteten är fortfarande en betydande utmaning för Montenegro.

Serbien

Vad gäller de **politiska kriterierna** har de berörda parterna, bland annat det civila samhället, deltagit alltmer i anslutningsprocessen. Även om samarbetet mellan myndigheterna och de oberoende tillsynsorganen och ombudsmannen nyligen har stärkts bör det förbättras ytterligare. Användningen av brådskande förfaranden i parlamentet bör begränsas. Konstitutionella reformer kommer att krävas för anpassning till EU:s standarder på vissa områden.

Serbien har måttlig beredskap i fråga om reform av den offentliga förvaltningen. Goda framsteg har gjorts genom antagandet av en övergripande handlingsplan. Serbien måste stå fast vid och genomföra sina reformmål. En stark politisk vilja är avgörande för att öka professionalismen inom förvaltningen och avpolitisera den, samt öka insynen i förfarandena för rekrytering och avskedanden, särskilt för ledande befattningar.

Rättssystemet har uppnått viss beredskap. Nya regler för utvärdering av domare och åklagare antogs i maj. De flesta domstolspresidenterna har nu utnämnts på permanent basis. Ytterligare åtgärder krävs för att ta itu med det politiska inflytandet. Kvaliteten och effektiviteten inom rättsväsendet och tillgången till rättslig prövning hämmas av en ojämn fördelning av arbetsbördan, ett betungande antal oavslutade ärenden och avsaknaden av ett system för kostnadsfri rättshjälp.

Serbien har uppnått viss beredskap när det gäller att förebygga och bekämpa korruptionen, som fortfarande är utbredd. Korruptionsbekämpningen har ännu inte lett till några betydande resultat. Den institutionella strukturen har ännu inte någon trovärdig avskräckande effekt. Det krävs resultat i fråga om effektiva utredningar, åtal och fällande domar i korruptionsmål, även på hög nivå.

Serbien har uppnått viss beredskap i kampen mot organiserad brottslighet. Nya laboratorier för kemisk analys av DNA och narkotika har tagits i drift. Landet bidrar aktivt till det internationella och regionala samarbetet. Serbien har antagit strategier för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism samt en strategi för finansiella utredningar, men saknar fortfarande en övergripande strategisk bild av situationen när det gäller organiserad brottslighet på sitt territorium. Trovärdiga resultat i kampen mot organiserad brottslighet måste åstadkommas.

Den rättsliga och institutionella ramen när det gäller respekt för de grundläggande rättigheterna är på plats. Genomförandet måste vara konsekvent i hela landet, även vad gäller skyddet av minoriteter. Mer måste göras för att garantera att medie- och yttrandefriheten kan utövas fullt ut. På detta område har Serbien uppnått viss beredskap. Ytterligare oförminskade ansträngningar krävs för att förbättra situationen för romer samt flyktingar och fördrivna personer. Myndigheterna har vidtagit åtgärder för att stärka skyddet av rättigheterna för homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella (hbti-personer), och har åter underlättat genomförandet av en Pride-parad i Belgrad. Respekten för hbti-personer måste dock stärkas ytterligare.

Serbien har deltagit konstruktivt i regionala initiativ och arbetat för att förbättra sina bilaterala förbindelser i en anda av försoning och goda grannförbindelser. Premiärministerns deltagande vid åminnelsen av folkmordet i Srebrenica i juli sände en positiv signal.

När det gäller **normaliseringen av förbindelserna med Kosovo** har Serbien fortsatt sitt engagemang för genomförandet av det första avtalet om principerna för en normalisering av förbindelserna från april 2013 och andra avtal som ingåtts inom ramen för den EU-stödda dialogen. Viktiga avtal slutfördes i augusti i fråga om energi och telekommunikation, inrättandet av en sammanslutning/gemenskap av kommuner med serbisk majoritet samt i fråga om bron i Mitrovica. Genom dialogen uppnåddes ytterligare konkreta resultat när det gäller rättsliga frågor, integration av civilskydd, fordonsförsäkringar, tulluppbörd och integrerad gränsförvaltning. Konstruktiva diskussioner har också förts när det gäller att förbättra samarbetet för att hantera migrationsströmmarna från Kosovo. De åtgärder som vidtagits gav ny fart åt normaliseringen av förbindelserna och bör ha en positiv och konkret inverkan på vardagen för medborgarna i både Kosovo och Serbien.

Vad gäller de **ekonomiska kriterierna** har Serbien måttlig beredskap när det gäller att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Goda framsteg har gjorts när det gäller att åtgärda vissa politiska svagheter och den positiva dynamiken i främjandet av strukturreformer måste upprätthållas. Serbiens ekonomi håller på att återhämta sig efter en recession. Tack vare betydande konsolideringsåtgärder och bättre skatteuppbörd har budgetunderskottet minskat kraftigt. Budgetkonsolideringen bör fortsätta och understödjas genom att reformer genomförs som planerat. Inflationen är fortsatt mycket låg, vilket gör det möjligt för centralbanken att sänka räntesatserna. Arbetslösheten är visserligen mycket hög, men har sjunkit under 20 %.

Framsteg har gjorts när det gäller att omstrukturera offentligt ägda företag och viktiga offentliga tjänster, men ytterligare framsteg krävs. Den privata sektorn är underutvecklad och hämmas av brister i tillämpningen av rättsstatsprincipen och svårigheter att få tillgång till finansiering. Den ekonomiska reformprocessen måste fortsätta med särskild tonvikt på en omstrukturering av statligt ägda företag och allmännyttiga företag.

Serbien har måttlig beredskap i fråga om att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Utbildningssystemet är fortfarande ineffektivt och den fysiska infrastrukturen underutvecklad, samtidigt som den informella sektorn och det statliga stödet är omfattande. Serbien måste förbättra kvaliteten på utbildningssystemet och anpassa det till arbetsmarknadens behov, stimulera privata investeringar och påskynda genomförandet av offentliga infrastrukturprojekt. Man måste bli bättre på att reglera skattelikhande avgifter och tillhandahålla en överskådlig ram för det statliga stödet till den privata sektorn, och rikta in det på effektiva och horisontella mål, t.ex. stöd till små och medelstora företag samt forskning och utveckling.

Vad gäller landets **förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** har Serbien fortsatt att överlag anpassa sin lagstiftning till EU:s regelverk. Tillräckliga finansiella och mänskliga resurser samt sunda strategiska ramar kommer att vara avgörande när det gäller att bibehålla reformtakten. Den serbiska lagstiftningen har nu i stort sett anpassats på områden som immaterialrätt, antitrust och koncentrationer samt penningpolitik. Serbien har inrättat en nationell investeringskommitté med företrädare för nationella myndigheter, bidragsgivare och internationella finansinstitut. Dess syfte är att samordna den serbiska investeringspolitiken inom viktiga sektorer i den samlade projektplaneringen (energi, transport, miljö och företagsrelaterad infrastruktur), som tjänar som förebild i regionen. Inom offentlig upphandling, statistik och finansiell kontroll har Serbien måttlig beredskap. Serbien måste successivt anpassa sin utrikes- och säkerhetspolitik till Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik under perioden fram till anslutningen.

De blandade migrationsströmmarna har ökat dramatiskt och innebär en avsevärd belastning för Serbiens asyl- och migrationsram. Serbien har gjort avsevärda insatser för att ge tredjelandsmedborgare som transiterat genom landet tak över huvudet och humanitära förnödenheter, med stöd från såväl EU som andra källor. Samtidigt bör Serbien fortsätta ansträngningarna för att ta itu med ökningen av antalet ogrundade asylansökningar som lämnas in av serbiska medborgare i EU- och Schengenländer, i syfte att behålla systemet för viseringsfrihet.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien

Vad gäller **de politiska kriterierna** har de allvarliga problem som rapporterats under tidigare år accentuerats av landets allvarligaste politiska kris sedan 2001 där avlyssnad kommunikation, som uppenbarligen omfattar högt uppsatta regeringstjänstemän, tyder på överträdelser av de grundläggande rättigheterna, inblandning i rättsväsendets oberoende, mediefrihet och val samt politisering och korruption. Farhågor rörande samtliga dessa frågor hade rapporterats i tidigare lägesrapporter. Sammanbrottet i den politiska dialogen och svårigheterna när det gäller att nå samförstånd har åter understrukit den splittrande politiska kulturen i landet.

På grundval av en överenskommelse vars ingående i juni-juli underlättades av kommissionsledamoten, med hjälp av tre ledamöter av Europaparlamentet, återvände parlamentsledamöterna från det största oppositionspartiet den 1 september till parlamentet efter att ha bojkottat det i mer än ett år. Bojkotten har allvarligt påverkat institutionens kapacitet att utöva tillsyn över den verkställande makten. Andra centrala organ har misslyckats med att utöva en effektiv tillsyn. Arbetet med att genomföra den politiska

överenskommelsen har inletts. Genomförandet måste fortsätta och mycket mer måste göras när det gäller de ”brådskande reformprioriteringarna”⁴ för att åstadkomma resultat när det gäller dessa och andra redan fastställda reformmål.

Förhållandet mellan olika etniska grupper är fortfarande instabilt. Översynen av Ohrid-ramavtalet, som ledde till att 2001 års konflikt avslutades och utgör ramen för förbindelserna mellan de olika etniska grupperna, måste slutföras.

Efter en omfattande polisinsats i ett etniskt albanskt område i Kumanovo som krävde 18 människoliv, efterlyste alla politiska ledare i landet att lugnet skulle återställas och underströk att denna incident inte bör ses som en konflikt mellan olika etniska grupper. En fullständig utredning måste göras av händelserna i Kumanovo.

Civilsamhällets organisationer har spelat en konstruktiv roll i samband med krisen genom att utkräva ansvar från de politiska aktörerna oberoende av etnisk tillhörighet. Samtidigt fortsätter organisationerna att uttrycka sin oro över om de svåra förhållanden som de verkar under och regeringens begränsade engagemang för dialog, samt om de offentliga attackerna från politiker och regeringsvänliga medier.

Landet har måttlig beredskap i fråga om reformen av den offentliga förvaltningen. Framsteg har gjorts i vissa frågor. Farhågorna om politisering har dock förstärkts av innehållet i telefonavlyssningen, och den meritbaserade rekryteringen fortsätter att undergrävas. Allmänhetens förtroende för hur institutionerna fungerar har urholkats ytterligare. Vissa åtgärder har vidtagits för att reformera förvaltningen av de offentliga finanserna, men det återstår att införa och förbättra en medelfristig budgetram och skattetransparens.

Landets rättssystem har viss beredskap. Situationen har varit under tillbakagång sedan 2014, eftersom resultaten av det senaste årtiondets reformprocess kraftigt har undergrävts av en faktisk och potentiell politisk inblandning i rättsväsendets arbete. En fullständig utredning måste göras av de tecken på oegentligheter och brott som den avlyssnade kommunikationen visar på. Myndigheterna måste nu visa verklig politisk vilja att trygga rättssystemets fullständiga oberoende, och låta den nyligen utnämnde särskilde åklagaren obehindrat få utreda telefonavlyssningen och dess innehåll.

I kampen mot korruption har viss beredskap uppnåtts. De rättsliga och institutionella landvinningarna har dock överskuggats av bristande politisk vilja och politisk inblandning i de berörda organens arbete, särskilt i mål på hög nivå. Det återstår fortfarande att uppvisa resultat när det gäller effektiv lagföring, särskilt i fråga om korruption på hög nivå.

I kampen mot organiserad brottslighet har landet uppnått viss beredskap. Det har ännu inte inrättats tillräcklig kapacitet och expertis för att utföra finansiella utredningar och konfiskering av tillgångar på ett systematiskt sätt.

Den rättsliga ramen för skyddet av mänskliga rättigheter är i stort sett i linje med de europeiska normerna. Genomförandet är dock bristfälligt, särskilt när det gäller fängelsereformer, integreringen av romer samt rättigheterna för barn och personer med funktionsnedsättning. Landets homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella (hbtqi-personer) är fortsatt utsatta för diskriminering och homofobiska inslag i medierna. Landet visar viss beredskap när det gäller yttrandefrihet. Att utöva denna frihet innebär dock allvarliga problem i den nuvarande mediekulturen och det nuvarande politiska klimatet, och

⁴ De ”brådskande reformprioriteringarna”: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_urgent_reform_priorities.pdf. Rekommendationerna från gruppen av erfarna experter: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf.

tillbakagången i landet har fortsatt på detta område. Försöken att begränsa mediernas rapportering om frågor av allmänintresse är oroande.

Landet upprätthåller generellt goda förbindelser med andra utvidgningsländer och spelar en aktiv roll i det regionala samarbetet. Åtgärder har vidtagits för att ytterligare förbättra grannförbindelserna. Namntvisten med Grekland måste lösas snarast.

Vad gäller de **ekonomiska kriterierna** har f.d. jugoslaviska republiken Makedonien god beredskap när det gäller att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Landet har en stabil makroekonomisk situation, som stöds av en sund penningpolitik, gynnsamma villkor för marknadsinträde och ett sunt rättsligt system. En viss tillbakagång har skett inom förvaltningen av de offentliga finanserna. De medelfristiga finanspolitiska målen har sänkts, tyngdpunkten i de offentliga utgifterna ligger fortfarande på transfereringar och subventioner och den totala offentliga skuldens utveckling, liksom dess överskådlighet, är fortfarande ett bekymmer. Budgeten bör inriktas mer på tillväxt och sysselsättning, samtidigt som dess övergripande utformning, överskådlighet och genomförande bör förbättras. Det stora antalet nödlidande lån har begränsat kredittillgången och måste åtgärdas genom ytterligare politiska åtgärder. Arbetslösheten är fortsatt hög och ligger på 28 %.

Ekonomi har måttlig beredskap att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att diversifiera exportstrukturen som ett resultat av direktinvesteringar. Handels- och investeringsförbindelserna med EU stärktes ytterligare. Landet måste dock förbättra befolkningens, särskilt ungdomars, anställbarhet genom att bättre anpassa utbildningen till arbetsmarknadens behov, förbättra kopplingarna mellan utländska direktinvestorer och den inhemska ekonomin, och bättre prioritera investeringar.

Vad gäller **förmågan att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** har landet uppnått en relativt god anpassning till EU:s regelverk. Man bör inrikta sig mer på den administrativa kapaciteten och det faktiska genomförandet. På de flesta områden har landet måttlig beredskap, inbegripet på områdena offentlig upphandling, statistik och finansiell kontroll. Ytterligare ansträngningar krävs på alla områden, särskilt på de få områden där landet befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att uppnå beredskap.

De blandade migrationsströmmarna har ökat dramatiskt, och innebär en avsevärd belastning för landets asyl- och migrationsram. Myndigheterna har vidtagit åtgärder för att göra det säkrare för tredjelandsmedborgare att passera genom landet och har tillhandahållit tak över huvudet och humanitära förnödenheter, med stöd från EU och andra källor.

Albanien

Vad gäller de **politiska kriterierna** genomfördes de lokala valen i juni 2015 utan några större incidenter. Man har ännu inte tagit itu med farhågorna avseende valmyndigheternas opartiskhet och professionalism och den övergripande politiseringen av valprocessen. I december 2014 antog parlamentet en resolution där en grund läggs för en kontinuerlig och konstruktiv politisk dialog mellan den styrande majoriteten och det största oppositionspartiet. Därmed avslutade det största oppositionspartiet sin sex månader långa bojkott av parlamentet. Mer måste dock göras för att ta itu med den splittrande politiska kulturen och säkerställa en mer konstruktiv dialog mellan de olika politiska partierna.

När det gäller reformen av den offentliga förvaltningen har Albanien måttlig beredskap. Övergripande reformstrategier och en ny lag om administrativa förfaranden har antagits. Det krävs dock ansträngningar för att uppnå målet att få en professionell offentlig förvaltning som är fri från politiskt inflytande, öka de lokala myndigheternas finansiella och administrativa

kapacitet och se till att lagen om offentlig anställning genomförs på ett ändamålsenligt sätt på lokal nivå.

Albaniens rättssystem befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att uppnå beredskap. Avsevärda brister inom rättssystemet kvarstår vad gäller domarnas och åklagarnas oberoende och ansvarsskyldighet, verkställighet av domar, interinstitutionellt samarbete samt när det gäller rättskipningen, som fortfarande är långsam. En särskild parlamentarisk kommitté har inrättats för att genomföra en övergripande och inkluderande reform av rättsväsendet. Nästa avgörande steg är antagandet av strategin och handlingsplanen för reformen av rättsväsendet, följt av antagandet av nödvändiga institutionella, rättsliga och processuella åtgärder.

Albanien har uppnått viss beredskap i kampen mot korruption. En ny strategi och handlingsplan mot korruption har antagits. Korruptionen är dock utbredd och det krävs större insatser för att göra framsteg och åstadkomma påtagliga resultat när det gäller utredningar, åtal och fällande domar på alla nivåer. Förbättringar måste ske när det gäller förebyggande utredningar, systematisk riskbedömning och interinstitutionellt samarbete. De institutioner som deltar i kampen mot korruptionen måste få ett ökat oberoende, eftersom de fortfarande är sårbara för politiskt tryck och annan otillbörlig påverkan.

Landet har uppnått viss beredskap i kampen mot organiserad brottslighet. Albanien har genomfört ett antal brottsbekämpande insatser som lett till att stora cannabisodlingar förstörts. Antalet fällande domar som faktiskt leder till att kriminella organisationer upplöses är dock fortfarande försumbart jämfört med den regionala och inhemska olagliga marknadens beräknade värde. Finansiella utredningar, åtgärder mot penningtvätt och förverkande av tillgångar används fortfarande i för liten utsträckning. Albanien måste åstadkomma resultat i fråga om förebyggande utredningar, åtal och fällande domar i mål avseende organiserad brottslighet, inbegripet penningtvätt, och på ett effektivt sätt upplösa kriminella nätverk.

Den rättsliga ramen för skyddet av mänskliga rättigheter är i stort sett i linje med de europeiska normerna. Dock är det faktiska genomförandet av relevant lagstiftning och relevanta strategier begränsat och genomförandet av mekanismer för skydd av de mänskliga rättigheterna fortfarande otillräckligt. När det gäller yttrandefrihet har Albanien uppnått viss beredskap. Den allmänna miljön bidrar generellt till yttrandefrihet, men lagstiftningen måste genomföras på ett bättre sätt. Tillsynsmyndighetens och det offentliga programföretagets oberoende måste stärkas ytterligare. Tillämpningen av äganderätten har ännu inte säkerställts och processerna för egendomsregistrering, återlämnande och kompensation har ännu inte slutförts. Romer och egyptier lever under mycket svåra förhållanden och utsätts ofta för social utestängning och diskriminering. I kampen mot diskriminering behöver rättspraxis utvecklas ytterligare. De institutionella mekanismerna för skydd av barnets rättigheter är fortfarande bristfälliga. Ungdomsrättsvården uppfyller inte de internationella kraven.

Albanien har fortsatt att aktivt delta i det regionala samarbetet och att upprätthålla goda grannförbindelser i linje med sina åtaganden enligt stabiliserings- och associeringsavtalet.

Vad gäller de **ekonomiska kriterierna** har Serbien måttlig beredskap när det gäller att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att förbättra den makroekonomiska stabiliteten och tillväxtutsikterna. Inflationen är fortsatt låg. Betydande utmaningar återstår dock. Det krävs ytterligare insatser för att fortsätta budgetkonsolideringen, förbättra företagsklimatet och ta itu med den informella ekonomin. Albanien bör också förbättra budgetförvaltningsramen och åtgärda det stora antalet nödlidande lån. Arbetslösheten (17,5 %) och den informella sysselsättningen är fortsatt hög.

När det gäller förmågan att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen har Albanien viss beredskap. Vissa framsteg har gjorts när det gäller utbildning, transport och energiinfrastruktur. Dock krävs det betydande investeringar i humankapital och fysiskt kapital

för att förbättra Albanien konkurrenskraft. Albanien bör förbättra den högre utbildningens kvalitet och fortsätta omstruktureringen av yrkesutbildningen, anta och genomföra de nationella transport- och energistrategierna och sänka icke-tariffära handelshinder, som t.ex. brister i livsmedelssäkerheten.

Albanien har fortsatt att anpassa sin lagstiftning till EU:s krav på ett antal områden och därigenom förbättrat sin **förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap**. På många områden har landet måttlig beredskap, t.ex. inom finansiell kontroll, eller viss beredskap, bland annat inom offentlig upphandling och på statistikområdet. Albanien kommer dock att behöva göra betydande ansträngningar för att förbättra sin beredskap när det gäller att genomföra EU:s regelverk. Landet bör fortsätta att arbeta för att utveckla transport- och energinäten. Den administrativa kapaciteten och den yrkesmässiga standarden hos de organ som ansvarar för att genomföra EU:s regelverk måste stärkas och tillsynsorganens oberoende skyddas. Att förbättra insynen och ansvarsskyldigheten, särskilt för att säkerställa att systemet för offentlig upphandling och förvaltningen av de offentliga finanserna fungerar effektivt, ändamålsenligt och öppet, förblir avgörande.

De albanska myndigheterna förväntas fortsätta sina ansträngningar för att itu med det allt större antalet uppenbarligen ogrundade asylansökningar som dess medborgare lämnar in i EU:s medlemsstater och Schengenassocierade länder. All verksamhet för att motverka detta negativa fenomen ska intensifieras via mekanismen för uppföljning av viseringsliberaliseringen, särskilt efter den ökning som skedde under sommaren.

Bosnien och Hercegovina

Vad gäller de **politiska kriterierna** administrerades de allmänna valen i oktober 2014 på ett effektivt sätt och genomfördes under ordnade former och i en konkurrensutsatt miljö. Bosnien och Hercegovinas parlamentariska församling har börjat fungera och åstadkomma resultat i fråga om lagstiftningsagendan. Efter antagandet av reformagendan, där det angavs vilka viktiga samhällsekonomiska reformer som ska genomföras, gjordes till en början framsteg med dess genomförande. Det återstår dock att förbättra samarbetet mellan parlamenten på statlig nivå, entitetsnivå och i Brčko-distriktet. Det måste ske närmare samarbete och samordning mellan alla förvaltningsnivåer, inte minst för att kunna möta de stora samhällsekonomiska utmaningarna.

Genom landets konstitution inrättades en komplex institutionell struktur som fortfarande är ineffektiv och föremål för olika tolkningar. Konstitutionen är fortfarande i strid med Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, såsom anges i Sejdić-Finci-beslutet från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, och måste ändras.

Landet befinner sig i ett tidigt skede i reformen av den offentliga förvaltningen, med en hög grad av politisering och dåligt utbyggda tjänster. En ny strategisk ram måste inrättas som säkerställer lämplig politisk vägledning för reformen av den offentliga förvaltningen i landet.

Rättssystemet i Bosnien och Hercegovina har uppnått viss beredskap. En strategi för reformen av rättsväsendet har antagits och måste nu genomföras. På ett ministermöte i september inom den strukturerade dialogen upprepade myndigheterna sitt åtagande om att gemensamt utarbeta de viktigaste inslagen i reformen av rättsväsendet.

Bosnien och Hercegovina har viss beredskap i kampen mot korruption. En ny strategi och handlingsplan mot korruption har antagits som omfattar åren 2015–2019. En markant ökning har skett när det gäller förverkande av tillgångar. Korruptionen är fortsatt utbredd och det politiska engagemanget i denna fråga har inte omsatts i konkreta resultat. Den rättsliga och institutionella ramen är fortfarande svag och otillräcklig. Bristande efterlevnad av

lagstiftningen påverkar medborgare och institutioner negativt. De gällande påföljderna avskräcker inte tillräckligt från korruption.

Vad gäller kampen mot organiserad brottslighet har landet även uppnått viss beredskap. Samtidigt som ett antal lyckade stora gemensamma operationer har genomförts under det senaste året, där vissa har inbegripit grannländer, måste samordningen och samarbetet mellan alla institutioner i landet förbättras avsevärt. Antalet fällande domar är fortfarande lågt. Finansiella utredningar används fortfarande i för liten utsträckning. Bristen på strategisk samordning hämmar polisens arbete.

Bosnien och Hercegovina står inför många utmaningar när det gäller mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter. Den rättsliga och institutionella ramen för respekten för de mänskliga rättigheterna kräver avsevärda förbättringar och den antagna lagstiftningen måste genomföras på ett ändamålsenligt sätt, särskilt när det gäller åtgärder mot diskriminering. Villkoren för yttrandefriheten har försämrats under den period som rapporten omfattar. Även om det finns viss beredskap på detta område då lagbestämmelserna generellt har antagits skapar den institutionella och politiska miljön inte förutsättningar för en fullständig yttrandefrihet. Landets homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella har utsatts för fortsatta hot och attacker. Vissa åtgärder har vidtagits i fråga om registrering av och bostäder för den romska minoriteten, men insatserna var begränsade när det gäller hälso- och sjukvård, utbildning och sysselsättning.

Landet har fortsatt att delta aktivt i regionala initiativ och har gjort framsteg i förbindelserna med grannländerna. Bland annat undertecknades ett gränsavtal med Montenegro i augusti. I maj tog Bosnien och Hercegovina över ordförandeskapet för Europarådets ministerkommitté.

Vad gäller de **ekonomiska kriterierna** befinner sig Bosnien och Hercegovina i ett tidigt skede när det gäller att bli en fungerande marknadsekonomi. Vissa framsteg har gjorts med förbättringen av företagsklimatet, särskilt när det gäller att förenkla marknadsinträdet och bevilja bygglov. Trots motgångarna i samband med 2014 års översvämningar har ekonomin fortsatt att växa. De svåra förhållandena på arbetsmarknaden är dock i stort sett oförändrade, med en arbetslöshet på 27,6 % och för ungdomar 62,7 %. För att åtgärda den höga arbetslösheten och det låga arbetskraftsdeltagandet bör landet minska stelheterna på arbetsmarknaden, bland annat minska skattekillen. De offentliga finansernas kvalitet och hållbarhet har försämrats. Företagsklimatet är fortsatt dåligt, vilket har hämmat en mer kraftfull ekonomisk återhämtning. Regeringen måste förbättra kvaliteten på styrningen av den offentliga sektorn, särskilt genom att öka det finanspolitiska utrymmet för tillväxtfrämjande kapitalinvesteringar. Dessutom måste konkreta åtgärder vidtas för att förbättra ramen för budgetförvaltningen, driva på privatiseringen och förbättra företagsklimatet.

Bosnien och Hercegovina befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att uppnå den kapacitet som krävs för att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Vissa framsteg har gjorts i fråga om liberaliseringen av energimarknaderna. För att stärka landets konkurrenskraft bör myndigheterna dock särskilt inrikta sig på att ta fram ett mer strategiskt angreppssätt när det gäller att åtgärda brister i systemet för allmän och yrkesinriktad utbildning, förenkla det komplexa exportförfarandet samt utveckla en transportstrategi och en energistrategi.

Bosnien och Hercegovina befinner sig i ett tidigt skede när det gäller tillnärmningen till **européiska standarder**. Det finns viss beredskap i fråga om offentlig upphandling och den inre marknaden. Landet befinner sig i ett tidigt skede på transportområdet, men antagandet av transportstrategin i juli är ett positivt steg i riktning mot att landet ska kunna dra nytta av agendan för konnektivitet. Dock krävs betydande insatser inom de flesta politikområden för ytterligare anpassa landet till EU:s regelverk. Detta inbegriper finansiell kontroll samt statistik där landet befinner sig i ett tidigt skede och det krävs omfattande åtgärder för att ta itu med

återstående prioriteringar. I detta hänseende måste bearbetningen av uppgifterna från 2013 års folkräkning och offentliggörandet av resultaten slutföras. Det krävs också fortsatta insatser särskilt vad gäller rättsliga frågor, frihet och säkerhet, konkurrens, industri och små och medelstora företag, jordbruk, miljö och klimatförändringar, energi samt informationssamhället och media.

Kosovo

Vad gäller de **politiska kriterierna**, försenades viktiga reformer av det sex månader långa politiska dödläget efter valet i juni 2014. Dödläget upphörde i december när Kosovos demokratiska parti (PDK) bildade en koalition med Kosovos demokratiska förbund (LDK) och minoritetspartier. I augusti röstade Kosovos församling för att ändra konstitutionen i syfte att inrätta specialiserade avdelningar och en särskild åklagarmyndighet, som ska lagföra ärenden som rör allvarliga gränsöverskridande och internationella brott som begåtts under och efter konflikten i Kosovo. Regeringen ingick också viktiga avtal med Belgrad i augusti. Båda besluten krävde ett starkt politiskt engagemang av regeringen.

Polariseringen mellan regeringen och oppositionen har ökat. Medlemmar av oppositionen har varit inblandade i våldsamheter mot regeringen och har kritiserat den för dess beslut om de specialiserade avdelningarna, avtalet om dialog med Belgrad och avtalet om gränsdragning med Montenegro.

Verksamheten vid många oberoende institutioner och tillsynsmyndigheter ligger för närvarande nere eller påverkas negativt av försenade utnämningar av styrelseledamöter. Både regeringen och församlingen måste snarast utse styrelseledamöter till dessa institutioner och fastställa mekanismer för deras redovisningsskyldighet. Utnämningar måste göras på grundval av yrkesmässiga kvalifikationer och meriter, inte politisk favoritism. Det nyligen genomförda valet av ombudsperson var en positiv utveckling i detta hänseende.

Regeringen har skärpt fokus på reformen av den offentliga förvaltningen, där man har uppnått viss beredskap. Goda framsteg har gjorts när det gäller att utveckla den rättsliga och strategiska ramen. Den fortsatta politiseringen av den offentliga förvaltningen är dock ett stort problem. Redovisningsskyldigheten måste förbättras i hela förvaltningen genom lämplig tillsyn. All överlappning mellan regeringsorganens ansvarsområden bör undvikas. Parlamentets tillsyn av budgetgenomförandet bör bli mer tillförlitlig och öppen. Man bör sörja för en sund ekonomisk förvaltning i alla offentliga institutioner.

Kosovos rättssystem befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att uppnå beredskap. En paket av ändringar av fyra centrala lagar har antagits, vilket är ett steg i riktning mot modernisering av rättssystemet. Rättsväsendet är dock fortsatt utsatt för politisk inblandning. Det krävs ytterligare insatser för att garantera oberoende i lagstiftningen och i praktiken, förebygga och bekämpa korruption i rättsväsendet, rekrytera och utbilda mer kvalificerad personal samt tilldela tillräckliga resurser.

Kosovo befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att uppnå beredskap inom korruptionsbekämpningen. Det behövs ett övergripande och strategiskt angreppssätt för att garantera verkliga resultat i kampen mot den utbredda korruptionen i Kosovo. Det återstår att åstadkomma resultat när det gäller lagföring och fällande domar. De sällsynta utredningarna av korruption på hög nivå har inte ännu lett till några fällande domar.

Kosovo befinner sig dock i ett tidigt skede när det gäller att uppnå beredskap i kampen mot organiserad brottslighet. Vissa framsteg har gjorts när det gäller interinstitutionellt samarbete och informationsutbyte mellan rättsvårdande myndigheter om utredningar. Antalet utredningar och fällande domar är dock fortfarande lågt. Förverkande av tillgångar används sällan. Inriktningen på strategier och handlingsplaner bör inte skymma behovet av verkliga

resultat i kampen mot den utbredda organiserade brottsligheten i Kosovo. Kosovo har ökat sina insatser för att bekämpa terrorism, men radikaliseringen medför fortfarande utmaningar.

Genom antagandet av lagstiftningspaketet om mänskliga rättigheter har den institutionella strukturen stärkts och de olika institutionernas roller klargjorts. Det krävs dock ökad politisk uppmärksamhet för att säkerställa ett korrekt genomförande och åtgärda resursbristen. Vad gäller yttrandefrihet har Kosovo viss beredskap. Den rättsliga och institutionella ramen är fortsatt fragmenterad och delvis ineffektiv. Det offentliga programföretaget är sårbart för politiska påtryckningar och saknar hållbar finansiering. Våld mot kvinnor och kvinnors begränsade tillgång till fastighetsägande gör att de har svårt att utöva sina rättigheter fullt ut. Skyddet av personer med funktionsnedsättning och personer som tillhör minoriteter, särskilt folkgrupperna romer, ashkali och egyptier, måste stärkas betydligt.

När det gäller **normaliseringen av förbindelserna med Serbien** har Kosovo fortsatt sitt engagemang för genomförandet av det första avtalet om principerna för en normalisering av förbindelserna från april 2013 och andra avtal som ingåtts inom ramen för den EU-stödda dialogen. Viktiga avtal slutfördes i augusti i fråga om energi, telekom, inrättandet av en sammanslutning/gemenskap av kommunerna med serbisk majoritet samt bron i Mitrovicë/Mitrovica. Genom dialogen uppnåddes ytterligare konkreta resultat när det gäller rättsliga frågor, integration av civilskydd, fordonsförsäkringar, tulluppbörd och integrerad gränsförvaltning. Konstruktiva diskussioner har förts för att förbättra samarbetet när det gäller att ta itu med migrationsströmmarna från Kosovo. De vidtagna åtgärderna har gett ny fart åt normaliseringen av förbindelserna och bör ha en positiv och konkret inverkan på vardagen för medborgare i både Serbien och Kosovo.

Vad gäller de **ekonomiska kriterierna** befinner sig Kosovo i ett tidigt skede när det gäller att bli en fungerande marknadsekonomi. Det ihållande underskottet i handelsbalansen avspeglar en svag produktionsbas och brist på internationell konkurrenskraft. Beroendet av penningförsändelser och en utbredd informell ekonomi minskar sysselsättningsincitamenten, vilket bidrar till ett redan lågt arbetskraftsdeltagande och hög arbetslöshet (35,3 %, och 61 % för ungdomar). En ineffektiv offentlig förvaltning och en ad hoc-baserad finanspolitik medför betydande finanspolitiska risker. Kosovo bör stärka sin finanspolitiska ram på medellång sikt, öka insynen i de offentliga finanserna och ändra fokus på budgetutgifterna för att främja tillväxt. Kosovo bör också påskynda privatiseringen och omstruktureringen av offentliga företag, förbättra konkurs- och insolvensförfarandena samt minska beroendet av tullar genom att bredda den inhemska skattebasen och modernisera intäktsuppbörden.

Kosovo befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att uppnå den kapacitet som krävs för att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Det krävs fortfarande stora reformer för att säkerställa en stabil energiförsörjning och minska distributionsförlusterna, fylla kompetensluckorna på arbetsmarknaden och kanalisera utländska direktinvesteringar och penningförsändelser till produktiva sektorer.

Kosovo befinner sig i ett tidigt skede när det gäller anpassning till **européiska standarder**, bland annat i fråga om offentlig upphandling, statistik och finansiell kontroll. På vissa områden har anpassningen av lagstiftningen kommit långt men genomförandet är bristfälligt. Vissa framsteg har gjorts på områdena offentlig upphandling, särskilt när det gäller genomförandet av ett centraliserat system för offentlig upphandling, men farhågor om korruption kvarstår. Vad gäller finansiell kontroll har vissa framsteg gjorts, särskilt i fråga om extern revision. Det krävs dock betydande insatser för att genomföra intern finansiell kontroll i den offentliga sektorn i hela förvaltningen och i statligt ägda bolag.

Turkiet

När det gäller de **politiska kriterierna** har reformtakten avmattats, även på grund av utdragna val. Den avgående regeringen gjorde ansträngningar för att återuppliva EU-anslutningsprocessen. Detta upprepade åtagande har dock förlorat sin betydelse i och med att Turkiet har antagit central lagstiftning rörande rättsstatsprincipen, yttrandefriheten och mötesfriheten som strider mot europeiska normer. Det politiska landskapet är fortsatt uppdelat.

Att deltagandet i de allmänna valen den 7 juni uppgick till 84 % är ett tydligt tecken på styrkan i den turkiska demokratin, och alla större politiska partier är företrädade i det nya parlamentet. Någon regering kunde dock inte bildas inom den tidsfrist som föreskrivs i konstitutionen och nyval ägde rum den 1 november. Tioprocentsspärren för att ett parti ska få representation i parlamentet är en prioritering när det gäller att åtgärda bristerna i den rättsliga ram som reglerar valen.

Under rapporteringsperioden försämrades säkerhetssituationen i Turkiet allt mer. Myndigheterna inledde en omfattande terroristbekämpningsinsats på det militära området och säkerhetsområdet riktad mot Kurdistans arbetarparti (PKK), som fortfarande finns med på EU:s förteckning över terroristorganisationer, både i Turkiet och i Irak. Processen för att nå en lösning på den kurdiska frågan avstannade trots den tidigare positiva utvecklingen.

Turkiet drabbades av den dödligaste terroristattacken i sin moderna historia när ett stort antal deltagare i en fredsdemonstration, stödd av fackföreningar och oppositionspartiernas ungdomsorganisationer, miste livet i Ankara den 10 oktober. Det är viktigt att det genomförs snabba och öppna utredningar av dessa avskyvärda dåd, som utfördes i syfte att destabilisera och skada den turkiska demokratin.

Turkiet har en måttlig beredskap när det gäller reformer av den offentliga förvaltningen. Landet har en stark offentlig förvaltning och har åtagit sig att skapa en användarvänlig administration. Motivationen för att genomföra mer omfattande reformer är dock svag. De avskedanden och omplaceringar som skett för att motarbeta ”parallella strukturer” har utgjort en källa till oro.

Det civila samhället har fortsatt att vara aktivt, växer i storlek och fortsätter att delta på många områden av det offentliga livet. Begränsningar av mötesfriheten fortsätter dock att vara ett allvarigt problem.

Turkiets rättsväsende har uppnått en viss beredskap. Rättsväsendets oberoende och principen om maktfördelning har undergrävts och domare och åklagare har utsatts för ett starkt politiskt tryck. Regeringen har aktivt fortsatt sin kampanj mot den ”parallella strukturen” inom staten, vilket ibland har inkräktat på rättsväsendets oberoende. Betydande ansträngningar behövs för att återställa dess oberoende.

När det gäller kampen mot korruption har Turkiet en viss beredskap att effektivt förebygga och bekämpa korruption. Turkiets konkreta resultat i kampen mot korruption är fortfarande otillräckligt. Korruptionen är fortfarande utbredd. Vid utredning och lagföring av korruption på hög nivå utgör otillbörlig påverkan från den verkställande makten fortfarande ett stort problem.

Landet har uppnått en viss beredskap i kampen mot organiserad brottslighet. Möjligheten att genomföra finansiella utredningar är fortfarande underanvänd. Man tillämpar sällan förebyggande frysning av tillgångar och mängden tillgångar som beslagtogs är liten. Avsaknaden av skydd av personuppgifter utgör ett hinder för ett mer omfattande samarbete med EU:s byråer och medlemsstater.

Turkiets konstitution garanterar skyddet av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Genomförandet har förbättrats avsevärt under de senaste åren, men stora brister kvarstår. Efterlevnaden av de rättigheter som följer av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och

rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna är inte helt säkerställd. Det brådskar med att anta ramlagstiftning om bekämpning av diskriminering i överensstämmelse med europeiska normer. Turkiet måste också i praktiken garantera rättigheterna för kvinnor och barn samt homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella (hbt-personer), och se till att den sociala inkluderingen av sårbara grupper, bl.a. romer, ägnas tillräcklig uppmärksamhet.

En betydande tillbakagång kan konstateras när det gäller yttrandefriheten och mötesfriheten. Lagstiftningen om den inre säkerheten strider mot de åtgärder som fastställdes i handlingsplanen från mars 2014 för förhindrande av kränkningar av Europakonventionen, eftersom den ger de brottsbekämpande organen omfattande diskretionära befogenheter utan tillräcklig tillsyn. Efter flera år av framsteg rörande yttrandefriheten har en allvarlig tillbakagång skett under de senaste två åren. Det finns dock en viss beredskap på detta område. Det var tidigare möjligt att diskutera vissa känsliga och kontroversiella frågor fritt, men pågående och nya åtal mot journalister, författare eller användare av sociala medier ger anledning till betydande oro. Ändringar av lagen om internet medför betydande avvikelser från europeisk standard, med ökade befogenheter för regeringen att utan ett domstolsbeslut blockera innehåll på synnerligen skiftande grunder.

Turkiet stödde återupptagandet av samtalen om en uppgörelse för Cypern i maj och uttryckte sitt stöd för de ansträngningar som gjorts av FN:s generalsekreterares särskilda rådgivare. Turkiets fortsatta engagemang och konkreta bidrag för denna övergripande lösning är av avgörande betydelse. Turkiet har ännu inte fullgjort sin skyldighet att fullständigt och på ett icke-diskriminerande sätt genomföra tilläggsprotokollet till associeringsavtalet och har inte avlägsnat alla hinder för den fria rörligheten för varor, exempelvis begränsningarna när det gäller de direkta transportförbindelserna med Cypern. Inga framsteg har gjorts med normaliseringen av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. De slutsatser om Turkiet som antogs av rådet (allmänna frågor och utrikes förbindelser) den 11 december 2006 och godkändes av Europeiska rådet den 14–15 december 2006 är fortfarande i kraft. Enligt dem ska förhandlingar om åtta kapitel⁵ som berörs av Turkiets begränsningar rörande Republiken Cypern inte inledas, och inget kapitel kommer att stängas provisoriskt förrän kommissionen bekräftar att Turkiet till fullo har genomfört tilläggsprotokollet till associeringsavtalet.

Turkiet måste göra en entydig utfästelse om goda förbindelser med grannländerna och om fredlig tvistlösning i enlighet med FN-stadgan, vid behov genom hänvändelse till Internationella domstolen. EU har i detta avseende åter uttryckt allvarlig oro och uppmanat Turkiet att undvika alla former av hot eller agerande som direkt riktar sig mot en medlemsstat, eller källor till friktion eller åtgärder som inverkar negativt på de goda grannförbindelserna och en fredlig tvistlösning.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har den turkiska ekonomin kommit långt och kan betraktas som en fungerande marknadsekonomi. Den ekonomiska tillväxten har varit måttlig. Turkiet hade fortsatta problem med externa och interna obalanser, som kräver justeringar i penning- och finanspolitiken och att man skyndar på med omfattande strukturreformer. Det stora underskottet i bytesbalansen har fortsatt att bidra till den turkiska ekonomins sårbarhet för förändringar i globala monetära förhållanden och det globala risksentimentet. Internt har inflationen fortsatt i relativt snabb takt, vilket är problematiskt i fråga om makroekonomisk stabilitet, resurstilldelning och omfördelningseffekter. Inflationen överskred än en gång det officiella målet, men centralbanken sänkte räntorna trots detta. De offentliga finanserna har uppnått en hållbar nivå, men de offentliga finansernas strukturella saldo har varit kraftigt

⁵ Fri rörlighet för varor, etableringsrätt och frihet att tillhandahålla tjänster, finansiella tjänster, jordbruk och landsbygdsutveckling, fiske, transportpolitik, tullunionen och yttre förbindelser.

negativt. Arbetslösheten ökade något, till i genomsnitt 9,9 % på årsnivå. Vissa framsteg gjordes i fråga om strukturreformer, bland annat när det gäller att höja andelen barn inskrivna i skolan och att ytterligare liberalisera energisektorn. Sådana reformer måste påskyndas för att marknaderna för varor, tjänster och arbetskraft ska fungera bättre.

Turkiet har en god beredskap när det gäller förmågan att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU. Kvaliteten på utbildningen och jämställdheten inom utbildningen kräver särskild uppmärksamhet. Ansträngningar krävs för att säkerställa insyn i statligt stöd och för att avskaffa restriktioner och undantag på området offentlig upphandling.

När det gäller **förmågan att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** har Turkiet fortsatt att anpassa sig till EU:s regelverk, om än i långsammare takt, och har nått en god beredskap på många områden. Turkiet har kommit långt på områdena bolagsrätt, finansiella tjänster, transeuropeiska nät och vetenskap och forskning. Landet har också uppnått en god beredskap på områdena fri rörlighet för varor, immaterialrätt, företags- och industripolitik, tullunion och yttre förbindelser. Turkiet har en fortsatt god förmåga att hantera den exceptionella situationen när det gäller migranter och asylsökande. Turkiet har uppnått en god beredskap på området finansiell kontroll. Ytterligare betydande ansträngningar behövs emellertid för att genomföra intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn på alla nivåer. Turkiet har endast måttlig beredskap på området offentlig upphandling, eftersom det finns betydande luckor i anpassningen av lagstiftningen. Turkiet har likaså måttlig beredskap i fråga om statistik, där ytterligare betydande ansträngningar krävs på alla områden. På alla områden måste större uppmärksamhet ägnas åt efterlevnaden av lagstiftningen. På många områden måste ytterligare betydande framsteg göras för att anpassa lagstiftningen till EU:s regelverk.

Under det gångna året ledde händelserna i Syrien och Irak till att Turkiet drabbades av en ytterligare ökning av antalet **flyktingar och fördrivna personer**. För närvarande är Turkiet värdland för den största flyktingbefolkningen i världen, varav närmare två miljoner är syrier. Hanteringen av ett så stort inflöde av flyktingar och fördrivna personer utgör en stor utmaning för Turkiet, som redan har använt över 6,7 miljarder euro för ändamålet.

BILAGA 2 - ÄNDRINGAR AV DE ÅRLIGA LANDSRAPPORTERNA

I DE VIKTIGASTE ÄNDRINGARNA

Kommissionen har gjort ett antal ändringar av årets landsrapporter jämfört med tidigare år. Syftet är att ytterligare höja kvaliteten i bedömningarna i rapporterna och öka paketets tillförlitlighet som informationskälla för alla berörda parter. Det nya rapporteringssättet leder till större insyn i utvidgningsprocessen. Detta bör göra det lättare för alla berörda parter att granska reformerna. Paketet bör också kunna användas för att bättre mäta resultaten av vår politik och det ekonomiska stödet, och även fungera som input i övervakningen av resultaten för IPA II. Rapporterna har därför följande egenskaper:

- De lägger större fokus vid det aktuella läget i länderna för att på tydligare sätt visa hur långt länderna har kommit i sina förberedelser för att uppfylla kriterierna för medlemskap. Detta borde också göra det lättare för läsaren att sätta framstegen i ett tydligare sammanhang.
- De ger bättre vägledning om vad länderna bör inrikta sig på under det kommande året. Detta kommer i sin tur att göra framtida lägesrapporter mer relevanta och inriktade på de viktigaste frågorna och på varje lands förväntningar.

- Rapporteringen och bedömningsskalorna är mer harmoniserade, vilket gör att länderna direkt kan jämföras på centrala områden. Vår förhoppning är att direkt jämförbarhet kan utgöra ett incitament att intensifiera reformerna.

Fokus på grundförutsättningarna

Ändringarna av årsrapporterna tar hänsyn till behovet av att reformerna genomförs i lämplig ordning. Det nya upplägget används 2015 som en försöksmetod där man fokuserar på de aktuella politiska prioriteringarna och bristerna i utvidgningsländerna. Det nya upplägget används på följande områden:

- o Rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter (rättsväsendets funktion, korruption, organiserad brottslighet, yttrandefrihet)
- o Ekonomiska kriterier
- o Reform av den offentliga förvaltningen
- o Tre kapitel med nära koppling till de ovanstående (offentlig upphandling, statistik, finansiell kontroll)

Dessa ”grundförutsättningar” är också de centrala områden där man kommit en bra bit på väg med att fastställa bättre riktmärken för reformarbetet. Detta gäller särskilt för hur rättsstatsprincipen behandlas i anslutningsförhandlingarna och genomförandet av det nya tillvägagångssättet för kapitel 23 (rättsväsen och grundläggande rättigheter) och kapitel 24 (rättvisa, frihet och säkerhet). Detta tillvägagångssätt prioriterar reformer på dessa områden och att de måste åtgärdas på ett tidigt stadium i anslutningsprocessen. Det ger länderna maximalt med tid att före anslutningen uppnå konkreta resultat som säkerställer att reformerna är hållbara.

Tillvägagångssättet används också när det gäller ekonomisk styrning, där kommissionens förslag från 2014 håller på att genomföras. Alla länder har antagit ekonomiska reformprogram som har varit föremål för diskussioner på ministernivå och som legat till grund för antagandet av gemensamma rekommendationer i maj 2015. Tillvägagångssättet är också särskilt relevant när det gäller arbetet med reformerna av den offentliga förvaltningen. På det här området har arbetet intensifierats i och med att de principer för reformerna av den offentliga förvaltningen från EU och OECD (Sigma) på grundval av vilka genomförandetakten bör ökas, har färdigställts.

Kommissionen kommer att lära av det tillvägagångssätt som används på försök i år och vid behov överväga ytterligare anpassningar. Kommissionen kommer också att undersöka möjligheten att utvidga det omarbetade tillvägagångssättet till andra områden i framtida rapporter. Man bör då ta hänsyn till att reformerna/anpassningarna måste ske i lämplig ordning mot bakgrund av utvidgningsländernas begränsade administrativa kapacitet och det fortsatta behovet av att fokusera på grundförutsättningarna. På ekonomiområdet kommer kommissionen att överväga att förfina underkriterierna och parametrarna för bedömningen av de två ekonomiska Köpenhamnskriterierna⁶ och samtidigt ta hänsyn till att utmaningarna och särdragen för de nuvarande utvidgningsländerna är annorlunda jämfört med dem som gällde vid den femte utvidgningen då de ekonomiska underkriterierna formulerades.

⁶ Att det finns en fungerande marknadsekonomi samt förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen.

Bedömningsskalor

Inom varje pilotområde bedöms både det aktuella läget och de framsteg som gjorts enligt en standardiserad bedömningsskala med fem nivåer.

De fem begrepp som används i rapporten för att beskriva det aktuella läget är följande:

<i>Tidigt skede – Viss beredskap – Måttlig beredskap – God beredskap – Kommit långt</i>

De fem begrepp som används i rapporten för att bedöma framstegen under de senaste tolv månaderna är följande:

<i>Tillbakagång – Inga framsteg – Vissa framsteg – Goda framsteg – Mycket goda framsteg</i>

I rapporterna görs en bedömning av det aktuella läget och en bedömning av framstegen på vart och ett av pilotområdena. Bedömningarna bygger på en ingående analys av situationen för var och en av underrubrikerna på varje pilotområde. Underrubrikerna förklaras nedan. I rapporterna betonas särskilt vikten av genomförande och konkreta resultat på varje område. Dessa områden ges därför större tyngd än anpassningen av lagstiftningen och den institutionella ramen i den övergripande bedömningen.

Förbättrad insamling av information

Mängden tillgänglig information om grundförutsättningarna för de länder som befinner sig i ett tidigare skede av processen är i allmänhet mindre än om de länder som kommit längre. För att skaffa sig en djupare förståelse av utmaningarna i samband med reformerna har kommissionen för avsikt att öka engagemanget och insamlingen av information i alla länder. Detta kommer att ske genom en mer systematisk användning av befintliga mekanismer som Taiex, till exempel genom tätare och bättre riktade sakkunnigbedömningar där experter från medlemsstaterna deltar. Relevanta forum kommer också att användas för att förbättra insamlingen av information, bland annat möten inom ramen för stabiliserings- och associeringsavtalen, högnivådialoger och tekniska samråd.

II PILOTOMRÅDEN

➤ RÄTTSVÄSENDETS FUNKTION

Länderna måste genomföra långtgående rättsliga reformer i syfte att säkerställa oberoende och effektiva rättssystem som ger garantier för rättvisa rättegångar, där domare och åklagare utnämns och befordras efter meriter, där domare och åklagare är opartiska och ansvarsskyldiga och inte utsätts för politiska eller andra påtryckningar. Strategierna för reformer av rättsväsendet måste vara trovärdiga och kraftfulla och genomföras effektivt. Konstitutionella och rättsliga garantier är avgörande för att säkerställa fullständigt oberoende. Domstols- och åklagarmyndigheter måste vara rustade för att fullt ut kunna spela sin roll som förvaltningsorgan, samtidigt som de säkerställer oberoende och ansvarsskyldighet. Bland åtgärderna för att säkerställa kvalitet och effektivitet inom rättsväsendet ingår åtgärder för att komma tillrätta med de stora eftersläpningarna i handläggningen av mål, de utdragna förfarandena och inkonsekvensen i rättspraxis samt säkerställande av att alla

domstolsavgöranden verkställs i praktiken. Rättskulturen måste ändras och få ett större fokus på tillhandahållande av tjänster till medborgarna.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delasppekter inom rättsväsendet:

Strategisk ram och budget

Detta inbegriper i vilken utsträckning landet förmår att effektivt identifiera brister och utarbeta en foljdriktig vision om hur de ska åtgärdas, bland annat hur man hanterar tidsplaneringen av reformerna, om de ansvariga organen och deras behörighet klart och tydligt identifierats, om budgeteringen är realistisk och om en övervakningsmekanism införts.

Förvaltningen av rättsväsendet

Detta inbegriper hur domstols- och åklagarmyndigheter fungerar, frågor som rör deras sammansättning och hur ledamöterna väljs (om de har blandad sammansättning, om de väljs av personer i samma ställning osv.), deras oberoende, mandat, processuella bestämmelser, ansvarsskyldighet, öppenhet och om de har tillräckliga budgetmedel och tillräcklig personal.

Oberoende

Detta inbegriper rättsliga garantier och rättsskyddsgarantier och i vilken utsträckning dessa respekteras i praktiken, på vilket sätt domarna tilldelas mål, frågor om oavsättlighet.

Ansvarsskyldighet

Detta inbegriper etiska regler, utbildning i integritetsfrågor, system för deklarationer av tillgångar, och hur dessa kontrolleras, de oberoende tillsynsmyndigheternas arbete, i vilken utsträckning effektiva disciplinära åtgärder vidtas när detta är nödvändigt.

Professionalism och kompetens

Detta inbegriper system för rekrytering, urval, utnämning, befordran och bedömning av tjänstemän inom rättsväsendet liksom yrkesmässig utveckling och vidareutbildning.

Kvalitet i rättskipningen

Detta inbegriper främjande av utbildning, övervakning och utvärdering av verksamheten vid domstolarna, budget och resurser, tillgängligheten för och användningen av informations- och kommunikationsteknik, metoder för alternativ tvistlösning, i vilken utsträckning rättspraxis är konsekvent och om denna offentliggörs.

Effektivitet

Detta inbegriper handläggningstid, uppklarandegrad, eftersläpningar, översyn/ändringar av processrätten, rationalisering av domstolsnätet/domstolsstrukturerna, tillgång till personalstrategier, stödpersonal osv.

➤ KORRUPTIONSBEKÄMPNING

I alla utvidgningsländer behövs bättre ramar för att effektivt förebygga och bekämpa korruption. På utsatta områden som offentlig upphandling och privatisering fortsätter korruptionen att avleda de knappa resurserna från de nationella budgetarna, vilket inverkar negativt på företags- och investeringsklimatet, som kräver rättssäkerhet för att utvecklas. Korruptionen har också en direkt inverkan på medborgarna när det gäller tillgången till vissa offentliga tjänster som utbildning och hälso- och sjukvård. Det behövs effektiv kontroll av finansieringen av politiska partier och valkampanjer och av hur intressekonflikter hanteras. Insyn i användningen av offentliga medel och ett solitt system för allmänhetens tillgång till information är förebyggande verktyg som måste utnyttjas fullt ut.

Det behövs en mer proaktiv, bättre samordnad och effektivare brottsbekämpning för att säkerställa att fall av korruption, även på hög nivå, utreds ordentligt, lagförs och bestraffas, bland annat i form av beslagtagande och förverkande av tillgångar. Det krävs hållbara och konkreta resultat på detta område. För att öka insynen och underlätta övervakningen av genomförandet av politiken mot korruption krävs förbättringar i fråga om insamling av uppgifter och deras tillgänglighet.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delasppekter på området korruptionsbekämpning:

Strategisk ram

Detta inbegriper en bedömning av huruvida övergripande strategier och trovärdiga handlingsplaner har införts och om dessa är tillräckliga för att åtgärda de största bristerna och har en tillräcklig budget, om det finns adekvata övervakningsmekanismer samt särskilda sektoriella handlingsplaner inom sårbara sektorer.

Rättslig ram

Detta inbegriper behovet av tydliga och övergripande rättsliga definitioner, bland annat i enlighet med Förenta nationernas konvention mot korruption, en anpassning till rekommendationerna från Europarådets grupp av stater mot korruption (Greco), tydliga regler och avskräckande påföljder för finansiering av partier, intressekonflikter, deklarationer av tillgångar och tillgång till information, liksom en sund personalpolitik för tjänstemän i den offentliga förvaltningen och skydd för visseblåsare.

Institutionell ram – förebyggande

Detta inbegriper kontroll av att det finns oberoende korruptionsbekämpande organ och myndigheter som övervakar att förebyggande lagstiftning efterlevs, frågor som rör dessa myndigheters personal, utbildning, budget och oberoende; kontroll av om etiska regler införts, den roll som interna kontrollorgan och revisionsorgan spelar, informationskampanjer.

Institutionell ram – bekämpning

Detta inbegriper en bedömning av de brottsbekämpande organens mandat och oberoende, deras grad av specialisering, samarbetet mellan polis och åklagarmyndighet, om man tillämpar avskräckande påföljder, säker kommunikation och databaser, hantering av immunitetsbestämmelser.

(Konkreta) resultat

Detta inbegriper antalet och typen av utredningar, åtal och fällande domar i korruptionsmål, även på hög nivå, i vilken utsträckning tillgångar förverkas, handläggningen av mål om intressekonflikter, kontroll av tillgångsdeklarationer, överträdelse av reglerna för partifinansiering, mål om tillgång till information osv.

➤ KAMPEN MOT ORGANISERAD BROTTSLIGHET

Att bekämpa organiserad brottslighet och korruption är grundläggande för att motverka kriminell infiltration av de politiska, rättsliga och ekonomiska systemen. Brottsbekämpande organ och åklagarmyndigheter måste få tillgång till effektiva rättsliga verktyg och utredningsverktyg för att bekämpa och beivra organiserad brottslighet och sörja för förebyggande utredningar. Förmågan att samarbeta, t.ex. att genomföra komplexa ekonomiska utredningar och bekämpa penningtvätt måste förbättras avsevärt. Växande hot som it-brottslighet eller terrorism kräver en högre grad av specialisering. Förverkande av tillgångar som härrör från brottslig verksamhet är avgörande för att upplösa kriminella nätverk. Man bör överväga att kriminalisera olagligt berikande för att ta itu med fenomenet oförklarlig rikedom. Gediget vittnesskydd behövs också.

Den gränsöverskridande karaktären hos många typer av brottslighet och organiserade kriminella grupper kräver stärkt regionalt och internationellt samarbete och bättre respons på medlemsstaternas framställningar om polisiärt och rättsligt samarbete. Ytterligare operativt samarbete med relevanta europeiska byråer, särskilt Europol, Eurojust och Frontex, är också nödvändigt.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delasppekter på området kampen mot organiserad brottslighet:

Strategisk ram

Detta inbegriper kontroll av om det finns en övergripande och trovärdig strategi som ger en strategisk överblick av den organiserade brottsligheten på grundval av en riskanalys, liksom andra strategier för särskilda typer av brottslighet eller ekonomiska utredningar.

Rättslig ram

Detta inbegriper säkerställande av att en adekvat straffprocesslag införts och att strafflagen överensstämmer med unionens regelverk (människohandel, narkotikahandel, it-brottslighet och barnpornografi).

Institutionell ram

Detta inbegriper att man tittar på antalet poliser, deras utbildning och yrkeskunnande, specialiseringen inom brottsbekämpning, bland annat inom åklagarmyndigheten, internationellt samarbete, kontoret för återvinning och förvaltning av tillgångar, system för vittnesskydd samt polisens övervakningsmekanismer.

Operativ kapacitet (resultat)

Detta inbegriper att man tittar på antalet och typen av utredningar, åtal och fällande domar i mål gällande organiserad brottslighet, bland annat i vilken mån fokus ligger på kriminella organisationer (i motsats till enskilda individer) och i vilken utsträckning tillgångar förverkas, kommunikationssystem, databaser, personal och utrustning, sekretessen för utredningar och åtgärder för bekämpning av penningtvätt.

➤ YTTRANDEFRIHET

Den rättsliga ramen för yttrande- och mediefriheten är i stort sett på plats i utvidgningsländerna med tydlig mediepluralism överlag. Situationen när det gäller yttrandefriheten och mediefriheten i praktiken utgör fortfarande en källa till allvarlig oro och har fortsatt att försämrats i vissa länder. I vissa länder leder fortsatt våld och hot mot journalister till ett klimat av rädsla och censur, och myndigheternas arbete för att identifiera och straffa förövarna, eller den politiska viljan att göra detta, har begränsad framgång. Ibland bidrar regeringarna själva till en atmosfär där journalister som är kritiska till regeringens politik demoniseras, och följderna blir självcensur. Även om förtal har avkriminaliserats fortsätter åtal mot journalister. Fortbildning måste anordnas för domarkåren för att ta itu med missbruket av statliga befogenheter.

Den statliga inblandningen i mediernas frihet har ännu inte åtgärdats. Det krävs ytterligare ansträngningar för att säkerställa politiskt och ekonomiskt oberoende för offentliga programföretag, för att stärka tillsynsorganen och främja funktionell självreglering i medierna. De informella ekonomiska påtryckningarna på medierna måste också förhindras, bland annat genom ökad insyn i ägandet av medier och på så sätt förhindra en alltför stor koncentration och genom att säkerställa tydliga regler för upphandling av statlig reklam.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delar på området yttrandefrihet⁷:

Hot mot journalister

Detta inbegriper en bedömning av hur fysiska angrepp och hot mot journalister följs upp av polis och rättsliga myndigheter; frågan om godtyckliga arresteringar av journalister samt uttalanden från politiker som kan få en "dämpande" effekt på journalister och bidra till ett klimat med självcensur.

Lagstiftning

Detta inbegriper utvärdering av om de rättsliga reglerna är proportionella när det gäller förtal, hädelse, hatpropaganda, allmän moral och skyddet av statens säkerhet i medier såväl på som utanför internet, reglering av journalistyrket samt begränsningar av tillgången till information.

Genomförande/institutioner

Detta inbegriper en bedömning av i vilken utsträckning reglerna tillämpas konsekvent och av det arbete som utförs av oberoende tillsynsmyndigheter för medier. Det omfattar också restriktioner på internet och för operatörer, hanteringen av immateriella rättigheter, rätten till integritet och reglerna för dataskydd.

Ekonomiska faktorer

Detta inbegriper en bedömning av i vilken utsträckning det finns mediepluralism, insyn i ägandet av medier, insyn i användningen av offentliga medel i medier, finansieringen av public serviceföretagen och frågan om statlig reklam och hur det inverkar på medierna.

Yrkesorganisationer och anställningsvillkor

Detta inbegriper yrkessammanslutningar, journalisters representation och deras anställningsstatus och arbetsvillkor.

⁷ Viktiga frågor tas också upp i *Guidelines for EU support to media freedom and media integrity in enlargement countries, 2014-2020* (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/elarg-guidelines-for-media-freedom-and-integrity_210214.pdf).

➤ REFORM AV DEN OFFENTLIGA FÖRVALTNINGEN

Reformerna av den offentliga förvaltningen syftar till ökad öppenhet, redovisningsskyldighet och effektivitet och ökat fokus på medborgarnas och företagens behov. En ändamålsenlig förvaltning av mänskliga resurser, bättre politisk planering, samordning och utveckling, sunda administrativa förfaranden och bättre offentlig finansiell förvaltning, inklusive intäktsförvaltning och inkomststoppbörd, är av grundläggande betydelse för att staten ska fungera och för att genomföra de reformer som behövs för EU-integrationen. Länderna måste göra mer för att förbättra sin offentliga förvaltning på alla nivåer på grundval av nationella strategier. Kommissionen är medveten om de utmaningar som utvidgningsländerna står inför, och ökar därför sitt stöd till skapandet av de strukturer och den kapacitet på förvaltningsområdet som behövs i anslutningsprocessen. Kommissionen fortsätter att ägna stor uppmärksamhet åt reformerna av den offentliga förvaltningen i utvidgningsprocessen, bland annat genom inrättandet av särskilda arbetsgrupper med länderna på Västra Balkan som en av de viktigaste plattformarna för det fortsatta arbetet med dessa reformer. Detta arbete tas upp i stabiliserings- och associeringsrådet/stabiliserings- och associeringskommittén med en mer strukturerad politisk diskussion om de viktigaste frågorna rörande reformerna av den offentliga förvaltningen.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delasppekter på området reform av den offentliga förvaltningen:

Strategisk ram

Detta inbegriper det politiska engagemanget för reformprocessen, däribland politiskt ledarskap och teknisk samordning samt övervakning av genomförandet.

Politisk utveckling och samordning

Detta inbegriper samordning på regeringsnivå och mellan ministerierna, policyutveckling och finansiell analys.

Offentliga tjänster och personalförvaltning

Detta inbegriper den offentliga förvaltningens organisation och funktion, bland annat avpolitisering, meritbaserad rekrytering och befordran, utbildning och professionalisering.

Ansvarsskyldighet

Det inbegriper insyn i förvaltningen, inklusive tillgång till information och möjlighet till administrativ eller rättslig prövning.

Tillhandahållande av tjänster

Detta inbegriper förbättrade tjänster för personer och företag, inklusive bättre administrativa förfaranden och e-förvaltningstjänster.

Förvaltning av de offentliga finanserna

Detta inbegriper förvaltningen av de offentliga finanserna och den övergripande budgetprocessen genom att utarbeta och genomföra fleråriga program för förvaltningen av de offentliga finanserna och inleda en politisk dialog på detta område med kommissionen och internationella finansinstitut.

➤ EKONOMISKA KRITERIER

De ekonomiska Köpenhamnskriterierna för EU-medlemskap innebär att landet ska ha 1) en fungerande marknadsekonomi och 2) kapacitet att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. För vart och ett av de två ekonomiska kriterierna övervakar kommissionen en rad underkriterier som fastställdes i Agenda 2000-paketet som offentliggjordes 1997 i samband med förberedelserna för anslutningen av de medlemsstater som senare anslöt sig till EU 2004/2007.

För att vara en *fungerande marknadsekonomi* krävs följande:

- Ett brett samförstånd om de grundläggande delarna av den ekonomiska politiken.
- Makroekonomisk stabilitet (inbegripet prisstabilitet, hållbara offentliga finanser och hållbar bytesbalans).
- Ett fritt samspel mellan marknadskrafterna (inbegripet liberaliserade priser och handel).
- Fritt inträde på och utträde från marknaden (inbegripet frågor om företags etablering/konkurser).
- Ett adekvat rättsligt system (inbegripet ett system för äganderätt, lagars verkställbarhet/fullgörande av kontrakt) och en tillräckligt utvecklad finansiell sektor.

Det andra ekonomiska kriteriet gäller kapaciteten att klara konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. För detta krävs att konkurrenskraften i ekonomin i ett kandidatland uppnår en viss miniminivå när landet väl ansluter sig till EU, så detta kriterium är per definition mer *framåtblickande* till sin natur.

För att *kunna konkurrera i EU* krävs följande:

- En fungerande marknadsekonomi
- Tillräckligt mänskligt och fysiskt kapital (vilket inbegriper frågor som utbildning, forskning och infrastruktur).
- Adekvata sektors- och företagsstrukturer (vilket inbegriper frågor som omstrukturering av företag, sektoriell förskjutning, de små och medelstora företagens roll).
- Begränsat statligt inflytande på konkurrenskraften (inbegripet frågor som handelspolitik, konkurrenspolitik, statligt stöd, stöd till små och medelstora företag osv.).
- Tillräcklig integration med EU när det gäller handel och investeringar.

För underkriterierna finns det inte någon enkel checklista för att bedöma överensstämmelse. För att uppfylla de ekonomiska kriterierna krävs djupa och varaktiga strukturreformer som det tar tid att genomföra. Detta understryker vikten av att fortlöpande uppvisa påtagliga resultat i genomförandet av reformerna som leder till bestående och oåterkalleliga förändringar i de ekonomiska aktörernas förväntningar och beteende.

➤ Kapitel 5: OFFENTLIG UPPHANDLING

Regelverket om offentlig upphandling bygger på de allmänna principerna i EU-fördragen om likabehandling, icke-diskriminering, proportionalitet och öppenhet. Tre EU-direktiv täcker tillämpliga upphandlingsförfaranden för upphandlande myndigheter i den klassiska sektorn, enheter i den allmännyttiga sektorn samt koncessioner. Dessutom finns det ett särskilt EU-direktiv som tillämpas på försvars- och säkerhetsområdet. Ytterligare ett direktiv gäller, nämligen direktivet om prövning av offentlig upphandling, kompletterat med annan teknisk lagstiftning.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delasppekter på området offentlig upphandling:

Anpassning av lagstiftningen

Detta inbegriper säkerställande av att lagstiftningen om offentlig upphandling (inklusive koncessioner) anpassas till unionens regelverk, på grundval av de allmänna principerna om likabehandling, icke-diskriminering, proportionalitet och öppenhet, och att lagstiftningen efterlevs.

Institutionell ram

Detta inbegriper säkerställande av att det finns central institutionell och administrativ kapacitet för att utveckla, genomföra och övervaka upphandlingspolitiken effektivt och ändamålsenligt, liksom en separat institution som ansvarar för den rättsliga prövningen av offentliga upphandlingsförfaranden.

Kapacitet för kontroll av efterlevnaden

Detta inbegriper säkerställande av att de upphandlande myndigheterna och enheterna har lämplig kapacitet och praktiska riktlinjer och verktyg för att säkerställa en professionell hantering av hela upphandlingsprocessen.

Kapacitet för genomförande och kontroll av efterlevnaden

Detta inbegriper säkerställande av att offentliga upphandlingar följer gällande lagstiftning och grundläggande principer, och samtidigt sörja för att offentliga medel används så effektivt som möjligt och att moderna upphandlingstekniker och upphandlingsmetoder utnyttjas på bästa sätt. Länderna rekommenderas att inrätta system för att övervaka upphandlingsprocessen från inlämnande av anbud till slutligt kontrakt. Detta bör möjliggöra en bättre granskning i alla skeden, bland annat för att fastställa om det föreligger betydande avvikelser i det slutliga belopp som betalas ut jämfört med det ursprungliga antagna budet.

Ett effektivt system för rättsmedel

Detta inbegriper säkerställande av att rättsmedelssystemet är anpassat till standarderna enligt unionens regelverk när det gäller oberoende, rättskaffenhet och öppenhet och möjliggör snabb och kompetent hantering av klagomål och påföljder.

➤ Kapitel 18: STATISTIK

Unionens regelverk på statistikområdet förutsätter att det finns ett statistiskt system som bygger på principerna om yrkesmässigt oberoende, opartiskhet, tillförlitlighet, kvalitet, öppenhet, konfidentiell

behandling av personuppgifter och spridning av officiell statistik. Dessa principer fastställs i riktlinjerna för europeisk statistik. Nationella statistikbyråer fungerar som referens- och förankringspunkter för metodval för samt framställning och spridning av statistisk information. Regelverket täcker in metoder för, klassificering av och förfaranden för insamling av data på flera områden, bland annat makroekonomisk statistik, socialstatistik, företagsstatistik, jordbruksstatistik samt miljö- och energistatistik. Det behövs inget införlivande med nationell lagstiftning eftersom större delen av unionens regelverk föreligger i form av förordningar.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delaspekter inom området statistik:

Statistisk infrastruktur

Detta inbegriper statistiklagstiftning, de nationella statistikbyråernas resurser, samordning av nationella statistiksystem, tillämpning av riktlinjerna för europeisk statistik samt klassificering och register.

Makroekonomisk statistik

Detta inbegriper årliga och kvartalsvisa nationalräkenskaper, däribland statistik över den offentliga sektorns finanser och sektorsräkenskaper, prisstatistik, handelsstatistik, statistik över utländska dotterbolag, utländska direktinvesteringar, offentlig-privata partnerskap, regionala räkenskaper, betalningsbalans.

Företagsstatistik

Detta inbegriper statistik om företagsstrukturer, konjunkturstatistik, turism, transport, energi, FoU-statistik, innovation, informationssamhället.

Socialstatistik

Detta inbegriper arbetsmarknaden med aspekter som sysselsättning/arbetslöshet, hälsa, utbildning, demografi, livskvalitet, socialt skydd, folkräkning.

Jordbruksstatistik

Detta inbegriper animalieproduktion och vegetabilisk produktion, jordbrukspriser, jordbruksräkenskaper, jordbrukets struktur, jordbruksräkning.

Miljöstatistik

Detta inbegriper avfall, vatten, miljöskydd, miljöräkenskaper, luftföroreningar osv.

➤ Kapitel 32: FINANSIELL KONTROLL

Detta kapitel handlar främst om att säkerställa sund ekonomisk förvaltning av statliga intäkter och utgifter enligt internationella ramar och standarder och god europeisk praxis. Kapitlet rör hela den offentliga sektorn, även på lokal förvaltningsnivå, och är därför i sin helhet kopplat till reformerna av den offentliga förvaltningen.

Unionens regelverk inom detta kapitel rör antagande och genomförande av rättsliga och institutionella åtgärder på grundval av internationella, och med EU:s krav överensstämmande, principer, standarder och metoder som bör tillämpas på systemen för intern kontroll i hela den

offentliga sektorn och på de standarder för extern revision som fastställts av den Internationella organisationen för högre revisionsorgan (Intosai). Framför allt krävs det enligt unionens regelverk effektiva, ändamålsenliga och transparenta system för ekonomisk förvaltning och finansiell kontroll liksom funktionellt oberoende intern revision, central harmonisering av metoder och standarder, nödvändiga nationella strukturer och ett funktionellt, institutionellt och ekonomiskt oberoende statligt revisionsorgan för att utföra revision av offentliga medel. Detta kapitel omfattar även unionens regelverk när det gäller skyddet av EU:s ekonomiska intressen och kampen mot bedrägerier med EU-medel samt icke straffrättsliga aspekter av skyddet av euron mot förfalskning.

Vid bedömningen av situationen som helhet i varje enskilt land beaktas följande delasppekter inom området finansiell kontroll:

Intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn

Detta inbegriper ett åtagande att genomföra intern finansiell kontroll inom hela den offentliga sektorn, dvs. att ha en flerårig strategi för intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn med tydlig koppling till de övergripande reformerna av den offentliga förvaltningen och strategin för den offentliga ekonomiska förvaltningen, och ha uppsikt över dess tillämpning, övervakning och rapportering. Det inbegriper också ett politiskt åtagande. En central harmoniseringsenhet bör inrättas, med omfattande rättslig grund, tillräcklig personal och administrativ kapacitet som ger vägledning om vilka metoder som ska användas och samordnar utvecklingen. Andra punkter inbegriper resultat och den årliga utvärderingen av kvaliteten i den ekonomiska förvaltningen, den finansiella kontrollen och internrevisionen.

Den rättsliga ramen bör främja utvecklingen av ansvarsskyldighet inom förvaltning, i överensstämmelse med den rättsliga ramen för den offentliga förvaltningen och den offentliga sektorn och organisatoriska strukturer. De viktigaste aspekterna inom ekonomisk förvaltning och finansiell kontroll måste säkerställas. En internrevisionsfunktion måste införas i hela den offentliga sektorn och ha tillräcklig personalkapacitet.

Extern revision

Detta inbegriper att säkerställa det statliga revisionsorganets oberoende i konstitutionen och i relevant lagstiftning i enlighet med Intosais standarder, institutionell kapacitet för att fullfölja revisionsmandatet, åtagande att säkerställa kvaliteten i finansiell revision och effektivitetsrevision och åtagande att vidta åtgärder som säkerställer att den externa revisionen får effekt, inbegripet systematisk parlamentarisk uppföljning av revisionsresultat.

Skydd av EU:s ekonomiska intressen

Detta inbegriper säkerställande av att lagstiftningen anpassats till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och andra relevanta delar av unionens regelverk, inrättande av en nationell samordningscentral för bedrägeribekämpning med tillräcklig administrativ kapacitet, samarbete med kommissionen även under kommissionens besök på plats, en struktur för rapportering av oegentligheter och misstänkta fall av bedrägeri.

Skydd av euron mot förfalskning (icke straffrättsliga aspekter)

Detta inbegriper ratificering av den internationella konventionen om bekämpning av penningförfalskning från 1929, anpassning av den nationella lagstiftningen till unionens regelverk, den administrativa struktur och kapacitet som krävs för teknisk analys och klassificering av falska pengar, samt internationellt samarbete.

BILAGA 3 - VIKTIG STATISTIK

Montenegro	F.d. jugoslaviska republiken Makedonien	Albanien	Serbien	Turkiet	Bosnien och Hercegovina	Kosovo *	EU-28
------------	---	----------	---------	---------	-------------------------	----------	-------

STATISTISKA UPPGIFTER (per den 18 september 2015 för kandidatländer och potentiella kandidatländer och den 1 september 2015 för EU-28)

Befolkning	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Befolkning totalt (tusental personer)	1)	620,9	621,5	2 062,3	2 065,8	2 898,8 u	2 895,9 u	7 183,9 u	7 149,2 u	75 627	76 668	3 831,6 u	3 827,3 u	1 820,6 u	1 804,9 u	505 115 p	506 881 up
Åldersgruppen 15–64, andel av hela befolkningen (%)		68,1	68,1	71,0	70,8	68,5	68,8	68,1	67,6	67,6	67,7	67,8u	67,8u	0,1	0,1	66,2p	65,9aup
Obearbetade värden för naturlig befolkningsförändring (per 1 000 invånare)		2,5	2,4	1,9	:	5,3	5,2	-4,8	-4,9	12,1	12,2	-1,3	-1,5p	11,9	13,3	0,2up	0,3up
Förväntad livslängd vid födseln, män (år)		74,1	73,9	73,2	:	76	76,4	72,5	72,6	74,7u	74,8u	73,7u	73,7u	74,2	74,2	77,8	:
Förväntad livslängd vid födseln, kvinnor (år)		79,0	78,9	77,2	:	80,3	80,3	77,7	77,7	79,2u	79,3u	78,8u	78,8u	79,4	79,5	83,3	:

Bruttonationalprodukt	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Bruttonationalprodukt																	
I löpande priser (miljarder EUR)	7) 8)	3,3	3,4p	8,1p	8,5u	9,6p	10,0p	34,3	33,1u	620,7	601,3	13,7	13,9	5,3	:	13 521	13 920
Per capita (EUR)	7) 8)	5 356	5 436p	3 930p	4 127s	3 323p	3 440p	4 781	4 635u	8 161	7 819	3 569	3 641	2 935	:	26 600	27 300
I köpkraftsstandarder (PPS) per capita	7) 9)	10 700	10 600p	9 500u	10 000	:	:	9 800	9 500	14 100	14 400	7 700	7 800	:	:	26 600	27 300
PPS per capita, i förhållande till EU-genomsnittet (EU-28 = 100)	7) 9)	40	39p	36	36	28	29	37	35	53	53	29	28	:	:	-	-
Verklig förändring, jämfört med föregående år (%)	7)	3,3	:	2,7p	3,8u	1,1p	2,1p	2,6	-1,8u	4,2	2,9	2,5	1,1	3,4	:	0,1	1,3

Offentliga finanser	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Statistik över den offentliga sektorns finanser, i förhållande till BNP																	
** Överskott (+)/underskott (-) i den offentliga sektorn	12)	-2,3	-3,1	-3,9	-4,2	-4,9	-5,1	-5,5	-6,7	0,2	:	-2,2	:	:	:	-3,2	-2,9
** Offentlig skuld (%)	12) 13)	58,0	56,7	34,2	38,2	70,1	71,8	59,0	68,9	36,0	:	:	:	9,0u	:	85,5	86,8

Montenegro	F.d. jugoslaviska republiken Makedonien	Albanien	Serbien	Turkiet	Bosnien och Hercegovina	Kosovo *	EU-28
------------	---	----------	---------	---------	----------------------------	----------	-------

Arbetskraftstal och sysselsättning	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Relativt arbetskraftstal för åldersgruppen 20–64; andel av befolkningen i åldersgruppen 20–64 som är ekonomiskt aktiv (%), totalt		65,1	67,6	70,4	70,8	67,6u	68,6u	66,0	66,2	58,4	58,9a	58,7	59,2	46,4	47,7	76,5	76,9
- Män		71,9	74,5	83,4	84,5	79,2u	80,5u	75,3	75,1	81,6	:	72,1	72,4	69,5	71,4	83,0	83,2
- Kvinnor		58,3	60,7	57,1	56,8	57,6u	57,3u	56,8	57,5	35,6	:	45,1	46,0	23,7	24,2	70,0	70,6
Sysselsättningsgrad, åldersgruppen 20–64 (andel av befolkningen i %), totalt		52,6	55,6	50,3	51,3	56,7u	56,6u	51,2	53,5	53,4	53,2a	42,8	43,2	33,0	31,3	68,4	69,2
- Män		57,8	61,4	59,7	61,6	64,8u	65,2u	59,5	61,2	75,3	75,0a	53,3	54,6	51,5	48,4	74,3	75,0
- Kvinnor		47,5	49,4	40,7	40,8	49,3u	48,5u	43,1	46,0	31,8	31,6a	32,2	31,9	14,9	14,5	62,6	63,4
Personer i åldersgruppen 15– 24 som varken arbetar eller studerar, andel i % av åldersgruppen		17,8	17,7	:	:	30,8u	30,9u	22,9	23,5	:	:	25,8	26,1	:	:	13,0	12,4
Sysselsättning enligt sektor																	
– Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)	2)	4,5	5,7	18,7	18,0	44,0u	42,7u	21,3	21,1	23,6	21,1a	18,9	17,1	5,9	2,6	4,8	4,7
– Industri (%)	2)	11,9	11,1	23,5	23,5	9,7u	11,0u	21,1	20,0	19,4	20,5a	22,2	22,1	16,8	17,7	17,3	17,3
– Byggverksamhet (%)	2)	5,9	6,5	6,9	7,0	7,1u	6,4u	4,8	4,4	7,0	7,4a	7,7	7,9	11,4	10,9	6,9	6,8
– Tjänster (%)	2)	77,7	76,7	50,6	51,4	38,8u	39,4u	52,9	54,5	50,0	51,0a	51,0	52,7	64,1	67,2	70,3	70,5
Personer sysselsatta i den offentliga sektorn, andel av den totala sysselsättningen, i åldersgruppen 20–64 (%)	3)	:	32,8	:	:	17,8u	17,5u	32,6	31,6	13,5	13,1a	32,7	31,9	:	31,4s	:	:
Personer sysselsatta i den privata sektorn, andel av den totala sysselsättningen, i åldersgruppen 20–64 (%)	3)	:	48,2	:	:	82,2u	82,5u	65,2	66,4	86,5	86,9a	62,5	63,1	:	68,6s	:	:
Arbetslöshetsgrad (% av arbetskraften), totalt	4)	19,5	18,0	29,0	28,0	15,9u	17,5u	22,1	18,9	8,8	9,9a	27,6	27,6	30,0	35,3	10,8	10,2
- Män	4)	20,1	17,8	29,0	27,7	17,8u	19,2u	20,8	18,3	8,0	9,1a	26,7	25,3	26,9	33,1	10,8	10,1
- Kvinnor	4)	18,8	18,2	29,0	28,6	13,5u	15,2u	23,8	19,6	10,6	11,9a	29,1	31,2	38,8	41,6	10,9	10,3
- Ungdomar i åldersgruppen 15–24	4)	41,6	35,8	51,9	53,1	31,4u	39,0u	49,4	47,1	16,9	17,8a	59,1	62,7	55,9	61,0	23,6	22,2
– Långtids- (>12 månader)	4)	16,0	14,0	23,9	:	11,5u	11,2u	16,8	12,8	2,1	2,4a	22,9	23,4	20,7	26,1	5,1	5,1
Genomsnittlig nominallön per månad (EUR)	5)	487	479	343,5	:	371,8	378,8	536,6	523,6	:	:	422,8	424,4	:	:	:	:

	Montenegro	F.d. jugoslaviska republiken Makedonien	Albanien	Serbien	Turkiet	Bosnien och Hercegovina	Kosovo *	EU-28
--	------------	---	----------	---------	---------	-------------------------	----------	-------

Utbildning	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Personer som lämnar sin utbildning i förtid: andel av åldersgruppen 18–24, som har högst högstadieutbildning och inte deltar i någon vidareutbildning (%)	6)	5,1	5,1	11,4	12,5	30,6u	26,0u	8,7	8,3	37,6p	38,3a	25,9	25,2	:	:	11,9	11,1a
Andel (%) av befolkningen i åldersgruppen 20–24 med gymnasieutbildning, totalt		:	86,3	:	:	44,2u	49,7u	83,2	82,5	:	:	85,8	85,6	69,5	68,2	:	:
- Män		:	87,8	:	:	48,0u	55,9u	85,7	84,7	:	:	87,7	89,6	73,4	71,8	:	:
- Kvinnor		:	84,7	:	:	40,3u	43,5u	80,3	80,1	:	:	83,5	81,2	65,1	64,0	:	:
Andel (%) av befolkningen i åldersgruppen 30–34 med högre utbildning, totalt		28,0	28,3	:	:	15,7u	16,7u	25,3	27,2	:	:	15,7	18,9	12,0	16,6	37,0	37,8a
- Män		24,7	25,3	:	:	12,7u	14,0u	20,2	21,8	:	:	14,6	15,2	9,9	13,0	32,7	33,4a
- Kvinnor		31,5	31,3	:	:	18,3u	19,2u	30,5	32,6	:	:	16,8	23,2	14,2	14,8	41,3	42,2a

Bruttoförädlingsvärde	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Bruttoförädlingsvärde per sektor																	
– Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)	7) 10)	9,8	:	11,0p	10,2u	22,5p	22,6p	9,4	9,7u	7,4	7,1	8,0	7,1	14,4	:	1,7	1,6
– Industri (%)	7) 10)	13,8	:	17,9p	18,0u	14,4p	14,2p	26,6	24,6u	19,1	19,5	21,6	21,3	20,3	:	19,1	18,9
– Byggverksamhet (%)	7) 10)	5,0	:	6,6p	6,8u	11,9p	11,0p	5,1	5,2u	4,4	4,6	4,5	4,7	7,9	:	5,4	5,4
– Tjänster (%)	7) 10)	71,4	:	64,4p	65,0u	51,1p	52,2p	59,0	60,5u	57,6	57,7	65,9	66,9	57,4	:	73,8	74,1

Internationell handel	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Internationell handel med varor och tjänster i förhållande till BNP																	
– Import (% av BNP)	7) 11)	62,1	:	61,9p	65,1u	53,5p	49,0p	51,9	54,3u	32,2	32,1	49,8	:	49,0	:	40,3	40,2
– Export (% av BNP)	7) 11)	41,8	:	43,8p	47,9u	35,4p	29,9p	41,2	44,3u	25,6	27,7	30,0	:	17,4	:	42,9	43,0
Andel av exporten som går till EU-28-länder, av totala värdet av exporten (%)		41,5	35,8	72,6	76,6	76,7	77,4	63,8	65,7	41,5	43,5	73,5	72,1	43,5	30,2	-	-

	Montenegro	F.d. jugoslaviska republiken Makedonien	Albanien	Serbien	Turkiet	Bosnien och Hercegovina	Kosovo *	EU-28
--	------------	---	----------	---------	---------	----------------------------	----------	-------

Andel av importen från EU-28-länder, av totala värdet av importen (%)		44,2	45,8	62,7	63,5	64,3	61,1	55,7	57,1	36,7	36,7	60,0	58,9	44,7	42,6	-	-
Handelsbalans (miljoner EUR)		-1 398	-1 451	-1 748	-1 762	-1 938	-2 114	-2 933	-2 950	-75 250	-63 628	-3 472	-3 843	-2 148	-2 214	51 565	22 383

Inflation och räntesatser	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Årlig förändring av konsumentpriserna (%)		2,2	-0,7	2,8	-0,3	1,9	0,7	7,8	2,9	7,5	8,9	-0,2s	:	1,8	0,4	1,5	0,6
Total utlandsskuld i förhållande till BNP (%)	14)	:	:	64,3	69,8p	61,1	65,2	75,1	78,1	:	:	:	:	30,2	32,3	:	:
Årlig utlåningsränta (ett år) (%)	15)	9,36	9,22	3,75	3,75	9,52	7,66	12,00	10,50	:	:	6,99	6,64	12,36	10,70	:	:
Årlig inlåningsränta (ett år) (%)	16)	2,54	1,86	0,75	0,50	4,17	1,92	7,00	5,50	:	:	0,13	0,10	3,39	1,07	:	:
Valutareservens värde (inklusive guld) (miljoner EUR)	17)	424	545	1 993	2 436	2 015	2 192	11 189	9 907	:	:	3 614	4 001	724	746	:	:
Internationella reserver – motsvarande månader av import	17)	2,5	3,2	4,8	5,3	5,2	5,5	7,5	6,6	:	:	5,8	6,0	3,3	3,2	:	:
Remitteringar i % av BNP	18)	1,2	1,3	2,2	2,2	:	:	8,3	7,9	:	:	8,2	8,4	:	:	:	:

Investeringar	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Direkta utländska nettoinvesteringar (ingående – utgående) (miljoner EUR)	18)	323,9	353,9	263,8	278,0	923,2	801,3p	768,5	1 236,3	:	:	224,7	422,4	250,2	123,8	-19 340	-19 350
Direkta utländska nettoinvesteringar (ingående – utgående) (% av BNP)	18)	9,7	:	3,3	3,3	9,6	8,0p	2,2	3,7	:	:	1,6	3,0	4,7	:	-0,14	-0,14

Industriproduktion	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Industriproduktionsindex (2010 = 100)	19)	92,3	81,8	107,4	112,5	135,1	138,9	105,6	98,8	116,3	120,5	103,4	103,6	:	:	100,4	101,5

Konnektivitet	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Järnvägssystemets täthet (linjer i drift per 1 000 km²)		18,1	18,1	27	27	12,0	12,0	49,3	49,3	12,4	12,8	20,1	:	31,0	31,0	:	:
Motorvägarnas längd (km)		0	0	259	259	:	:	607	607	2 127	2 155	50	:	80	80	:	:

Energiimport	Anm	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Nettoimport av energi i förhållande till BNP	20)	-0,1	:	3,6	3,1	0,8	:	5,3	5,4u	6,8	6,9	7,5p	:	1,5	:	2,8	2,4

: = ingen uppgift
a = avbrott i serien
u = uppskattat värde
p = preliminärt
s = Eurostats uppskattning
- = ej tillämpligt

* = Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99 och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

** = Uppgifterna om det offentliga underskottet och skulden i utvidgningsländerna offentliggörs utan att ha verifierats, utan någon garanti för deras kvalitet eller förenlighet med ENS-bestämmelserna

Anmärkningar:

- 1) Bosnien och Hercegovina: befolkning i mitten av året.
- 2) Albanien: summan av andelarna uppgår inte till 100 %, på grund av fall då personer inte har klassificerats eller inte kan klassificeras enligt en viss sektor.
- 3) Bosnien och Hercegovina: summan av andelarna uppgår inte till 100 %, eftersom andra typer av ägande inte tagits med. Montenegro: icke-statliga organisationer har inte beaktats.
- 4) Turkiet: kriteriet för arbetslöshet är att en person har varit arbetslös i fyra veckor och söker arbete med hjälp av aktiva metoder
- 5) Serbien, 2013: löner som utbetalats till anställda i juridiska personer och personliga företag. Bosnien och Hercegovina: nettolön.
- 6) Turkiet: resultat från årliga arbetskraftsundersökningar.
- 7) Albanien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Serbien och EU-28: på grundval av ENS 2010.
- 8) Montenegro, 2014. Källa: Eurostat.
- 9) Montenegro, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Albanien, Serbien, Turkiet och Bosnien och Hercegovina (endast 2013): Eurostats beräkningar.
- 10) Turkiet: beräknat som andel mervärde plus skatter och subventioner minus indirekt mätta finansiella förmedlingstjänster; summan av andelarna uppgår därför inte till 100 %.
- 11) Bosnien och Hercegovina: andelar i förhållande till BNP beräknade med utgiftsmetoden. Albanien: andelarna för utgiftskomponenterna i BNP inbegriper inte statistiska avvikelser (summan av andelarna för alla komponenter uppgår inte till 100 %).
- 12) EU-28: bygger på ENS 2010.
- 13) Kosovo, 2013. BNP-värdet är taget från utgiftsramen på medellång sikt 2016–2018 (april 2015).
- 14) Albanien: uppgifter om bruttoutlandsskulden från Albaniens centralbank. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien: enligt betalningsbalanshandboken, 6:e utgåvan.
- 15) Albanien: genomsnittlig viktad ränta för nya 12-månaders lån under månaden i fråga, med 12 månaders löptid. Bosnien och Hercegovina: korta utlåningsräntor i nationell valuta till icke-finansiella företag (vägt genomsnitt). Montenegro, 2014: vägd genomsnittlig effektivränta, utestående belopp, årlig. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien: vid årets slut (den 31 december). Kosovo, 2013: inbegriper en utbetalningsavgift som debiteras av bankerna.
- 16) Albanien: inlåningsräntan utgör den genomsnittliga vägda räntan för nya depositioner under månaden i fråga, med 12 månaders löptid. Bosnien och Hercegovina: räntor för depositioner utan uppsägningstid i nationell valuta för hushåll (vägt genomsnitt). Montenegro, 2014: vägd genomsnittlig effektivränta, utestående belopp, årlig. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien: vid årets slut (den 31 december). Kosovo, 2013: inbegriper en utbetalningsavgift som debiteras av bankerna.
- 17) F.d. jugoslaviska republiken Makedonien: vid årets slut (den 31 december).
- 18) F.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro, Serbien (endast 2014), Bosnien och Hercegovina, Kosovo och EU-28: enligt betalningsbalanshandboken, 6:e utgåvan.
- 19) Bosnien och Hercegovina och Turkiet: bruttoindex.

20) Montenegro, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien och Kosovo: Eurostats beräkningar.